

GUVERNUL REPUBLICII MOLDOVA

HOTĂRÂRE nr. ____

din _____ 2023

Chișinău

Cu privire la aprobarea Programului național „Diaspora” pentru anii 2024-2028

În temeiul articolului 5 litera a) și articolului 6, litera h) din Legea nr. 136/2017 cu privire la Guvern, (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2017, nr. 252, art. 412), cu modificările ulterioare, Guvernul HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Programul național „Diaspora” pentru anii 2024-2028, (se anexează).

2. Ministerele și alte autorități administrative centrale:

1) vor întreprinde măsurile necesare realizării acțiunilor preconizate pentru implementarea Programului național „Diaspora” pentru anii 2024-2028.

2) vor prezenta Cancelariei de Stat, anual, până la data de 1 aprilie, rapoarte de progres privind implementarea Programului național „Diaspora” pentru anii 2024-2028.

3. Se recomandă autorităților administrației publice locale să implementeze, la nivel local, acțiunile prevăzute în Programul național „Diaspora” pentru anii 2024-2028.

4. Finanțarea acțiunilor prevăzute în prezenta hotărâre se va efectua din contul și în limitele alocațiilor aprobate în aceste scopuri în bugetele autorităților/instituțiilor implicate, precum și din alte surse, conform legislației.

5. Monitorizarea, coordonarea și controlul procesului de realizare a Programului național „Diaspora” pentru anii 2024-2028 se pun în sarcina Cancelariei de Stat (Biroul relații cu diaspora), care va informa Guvernul către data de 30 aprilie al fiecărui an.

Prim-ministru

DORIN RECEAN

Contrasemnează:

Viceprim-ministru,
ministrul dezvoltării
economice și digitalizării

Dumitru ALAIBA

Viceprim-ministru, ministru
al afacerilor externe
și integrării europene

Nicolae POPESCU

Ministrul muncii
și protecției sociale

Alexei BUZU

Ministrul educației
și cercetării

Dan PERCIUN

Aprobat

prin Hotărârea Guvernului nr. ___/2023

PROGRAMUL NAȚIONAL „DIASPORA”

pentru anii 2024– 2028

I. INTRODUCERE

1. Programul Național „Diaspora” prezintă o abordare ambițioasă și coerentă, pentru perioada 2024-2028, având drept scop consolidarea și intensificarea legăturii statului cu diaspora și transformarea acestei conexiuni într-un factor de progres pentru Republica Moldova.

2. Diaspora reprezintă o comunitate diversă și dinamică, cu potențial imens pentru dezvoltarea țării. Valorificarea resurselor umane, intelectuale și financiare din diasporă poate crea parteneriate și oportunități importante pentru stat, dar și pentru moldovenii plecați peste hotarele țării.

3. Programul Național „Diaspora” este elaborat de Biroul relații cu diaspora din cadrul Cancelariei de Stat (în continuare – BRD), în conformitate cu prevederile punctul 34 subpunctul 3) din Regulamentul cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020. Documentul a fost elaborat în urma analizelor efectuate, consultărilor și a colaborării continue între autoritățile naționale, asociațiile, comunitățile de moldoveni și grupuri de inițiativă de peste hotare. Scopul final al acestui efort comun este de a transforma diaspora într-un partener activ în dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova, prin mecanisme și acțiuni concrete de suport și implicare.

4. Programul Național „Diaspora” (în continuare – Program) este un document de politici publice pe termen mediu și reprezintă o continuare a angajamentelor asumate în Strategia „Diaspora – 2025”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 200/2016, ce vine să aprofundeze, actualizeze și să descrie obiectivele și acțiunile ce urmează a fi realizate în cele patru domenii prioritare stabilite în Strategia menționată și anume: *I. Elaborarea și dezvoltarea cadrului strategic și operațional al domeniului diaspora, migrație și dezvoltare; II. Asigurarea drepturilor diasporei și consolidarea încrederii; III. Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei; IV. Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova.* Programul are la bază

concluziile și recomandările evaluării intermediare a implementării primei și a celei de-a doua etape a Strategiei Naționale „Diaspora – 2025”.

5. **Scopul fundamental** al Programului este de a crea și operaționaliza mecanisme eficiente și durabile care să permită colaborarea și implicarea activă a diasporei în procesele de dezvoltare durabilă a Republicii Moldova. Programul urmărește să consolideze legăturile dintre Republica Moldova și cetățenii săi aflați în străinătate, prin promovarea diversificării căilor și instrumentelor de implicare a diasporei, sprijinirea asociațiilor diasporei și facilitarea transferului de cunoștințe și expertiză.

6. În sensul prezentului Program, sunt folosite următoarele definiții:

Diaspora Republicii Moldova – comunitatea persoanelor fizice care se identifică ca fiind originare din Republica Moldova, stabilite temporar sau permanent peste hotarele țării și descendenții acestora, precum și comunitățile formate de aceștia. Peste hotare, persoanele social și economic active, cu/fără cetățenia Republicii Moldova, se asociază și crează asociații non-guvernamentale, grupuri de inițiativă, centre culturale, fundații, cluburi sportive, grupuri de interes profesional, etc.

1) **Asociație din diasporă** – organizație înregistrată oficial în țara de reședință, care are un statut juridic, indiferent dacă acesta este în țara gazdă sau/și în Republica Moldova.

2) **Grup de inițiativă din diasporă** – grup de inițiativă care a consolidat mai mulți băștinași și/sau cetățeni ai Republicii Moldova aflați peste hotare în jurul unor evenimente, activități.

3) **Asociație de Băștinași** – este o asociere benevolă a tuturor persoanelor care s-au născut într-o localitate din Moldova, dar care la moment locuiesc și activează în afara acesteia, în țară sau peste hotare și doresc să își susțină localitatea de origine și să contribuie prin toate mijloacele posibile la dezvoltarea locală.

4) **Abordarea integrată a domeniului diasporei, migrației și dezvoltării (DMD)** – mecanism de comunicare și coordonare a tuturor părților implicate (autoritățile administrației publice centrale și locale, societatea civilă, mediul academic și privat, organizațiile internaționale etc.) în realizarea obiectivelor strategice ale politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora.

7. Principiile Programului:

1) **Coerență:** politicile și acțiunile practice destinate reprezentanților din diasporă sunt elaborate în baza analizei și evaluării nevoilor acestora, în conformitate cu datele referitoare la DMD colectate în cadrul studiilor și cercetărilor în acest domeniu.

2) **Sustenabilitate:** Programul este construit având la bază principiul sustenabilității pe termen lung. Mecanismele și inițiativele dezvoltate au drept obiectiv nu doar rezolvarea problemelor actuale, ci și crearea unui cadru solid pentru extinderea pe viitor și ține să valorifice în mod durabil potențialul uman al diasporei.

3) **Accesibilitate:** politicile și acțiunile practice destinate reprezentanților din diasporă vor fi disponibile și accesibile atât online, cât și offline la nivel local, național și regional.

4) **Coordonare și complementaritate:** pentru a asigura eficiența, echitatea și eficacitatea acțiunilor va fi utilizat mecanismul de coordonare și consultare a opiniilor părților interesate. Obiectivele și acțiunile Programului sunt coordonate, se sincronizează și derivă din documentele strategice de dezvoltare ale țării, cadrul normativ național în domeniul DMD, precum și din standardele și angajamentele internaționale ale Moldovei în acest domeniu.

5) **Comunicare:** comunicarea între guvern, autoritățile administrației publice centrale și locale, asociațiile diasporale, mass-media va fi unul din pilonii de bază ai Programului, care urmează a fi întemeiată pe un mecanism viabil de comunicare regulată, transparentă și eficientă. Acest mecanism va permite colectarea feedback-ului, sugestiilor și opiniilor în scopul adaptării și ajustării acțiunilor practice în funcție de impactul lor.

6) **Incluziune și reprezentare:** Viziunea de angajament a diasporei este incluzivă și reprezentativă pentru diversitatea comunității diasporei. Vor fi depuse eforturi pentru a implica toate segmentele diasporei, inclusiv diferite generații, regiuni și origini.

7) **Beneficiu mutual:** Recunoaștem că angajamentul este un proces bilateral, în care ambele părți beneficiază.

8) **Colaborare:** Promovarea colaborării și parteneriatelor între diferiți actori, inclusiv agenții guvernamentale, organizații ale diasporei, organizații non-profit, entități din sectorul privat și donatori. Colaborarea resurselor și expertizei poate duce la inițiative mai eficiente.

9) **Transparență și responsabilitate:** Menținerea transparenței în utilizarea resurselor și în implementarea programelor, stabilirea mecanismelor de responsabilitate pentru a asigura că inițiativele furnizează rezultatele dorite.

10) **Conexiune inversă/mecanisme de feedback:** Vor fi create canale pentru feedback continuu și comunicare cu diaspora, preocupările, sugestiile și feedback-ul lor fiind utilizate pentru a adapta și îmbunătăți eforturile de angajament.

11) **Reziliență:** Flexibilitatea și adaptabilitatea sunt esențiale pentru succesul obiectivelor trasate.

12) **Evaluare și învățare:** Adoptarea unei culturi a învățării și a îmbunătățirii continue, astfel încât va avea loc evaluarea în mod continuu a eficacității inițiativelor de angajament și folosirea rezultatelor evaluării pentru a orienta activitățile viitoare.

8. Programul promovează o viziune de angajament cu diaspora, care, în timp ce respectă aceste principii de bază care promovează relații durabile, benefice atât pentru țara de origine, cât și pentru comunitatea diasporei pe termen lung, este flexibilă, adaptabilă și receptivă la schimbările de circumstanțe.

9. *Părțile implicate în elaborarea programului:* BRD, punctele focale din cadrul autorităților administrației publice centrale, reprezentanți ai autorităților publice locale, parteneri externi: Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, misiunea Organizației Internaționale pentru Migrație în Moldova, Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ), asociații/reprezentanți ai diasporei, societatea civilă ș.a.

10. *Grupuri țintă:* diaspora (asociațiile diasporei, grupurile de inițiativă, platformele de experți din diasporă, tineri din diasporă, femei din diasporă); migranții reveniți; autoritățile administrației publice centrale; autoritățile publice locale; asociațiile de băștinași; organizații ale societății civile care au tangență cu domeniul DMD; organizații din mediul privat/asociativ; mass-media publică și privată care reflectă subiecte relevante domeniului DMD.

11. **Concordanța cu Strategia națională de dezvoltare**

Ținând cont de scopul Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană - 2030” (SND), aprobată prin Legea nr. 315/2022, ce constă în sporirea calității vieții cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de vârstă, *mediul de reședință*, sex, etnie, dizabilitate, religie și alte diferențe, în care *nimeni nu trebuie lăsat în urmă*, Programul este aliniat la obiectivele și țintele setate în SND și contribuie la realizarea a următoarelor 4 direcții și intervenții prioritare:

Domeniul „Susținerea și implicarea diasporei”

1) Promovarea transferului de cunoștințe și de competențe ale diasporei și ale migranților prin constituirea unor parteneriate între autoritățile administrației publice centrale, autoritățile publice locale, comunități, diasporă și asociațiile de băștinași (O7.1 - *Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise pentru participarea cetățenilor la procesele de luare a deciziilor*).

2) Reintegrarea eficientă a persoanelor întoarse din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în materie de competențe și calificări prin dezvoltarea unor

instrumente de stimulare a creării de afaceri, prin asigurarea transferabilității beneficiilor și prin recunoașterea cunoștințelor și a calificărilor dobândite (O1.1 - *Creșterea accelerată a productivității muncii*, O3.3 - *Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții*, O7.1).

3) Promovarea unor modalități noi de învățare continuă în serviciul public prin acordarea unui suport tehnic din partea specialiștilor din diaspora Republicii Moldova (O3.3).

4) Implementarea instrumentelor și a mecanismelor digitale de implicare a cetățenilor din diasporă și participarea acestora la viața publică și civică din Republica Moldova (O7.1).

12. Programul de asemenea, contribuie la implementarea obiectivelor SND prin intermediul mobilizării și implicării diasporei în dezvoltarea economică și socială a țării, precum și prin intermediul creării de condiții mai bune pentru integrarea și adaptarea diasporei în țările de destinație. Mai mult decât atât, Programul va contribui la îmbunătățirea imaginii Moldovei în străinătate și la creșterea prestigiului și influenței țării la nivel internațional, ceea ce reprezintă, de asemenea, un obiectiv important al SND.

13. Din punct de vedere al prevederilor SND, Programul contribuie la “*Promovarea migrației circulare și asigurarea unei protecții sociale eficiente a migranților, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea calificărilor, pentru o reintegrare eficientă a celor reveniți de peste hotare*” (Obiectivul 1), “*Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților*” (Obiectivul 3) și “*Dezvoltarea și diversificarea produsului turistic național (agroturismul, ecoturismul, turismul rural, vitivinicol, gastronomic și cultural), consolidarea rolului comunităților locale și implicarea diasporei*” (Obiectivul 4). În acest sens Programul propune spre realizare obiectivele ce țin de reintegrarea eficientă a persoanelor revenite din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în ceea ce privește competențele și calificările acestora prin dezvoltarea unor instrumente de stimulare a înființării întreprinderilor, precum și prin asigurarea transferabilității beneficiilor și recunoașterea cunoștințelor și competențelor dobândite. Programul, de asemenea, încurajează noile modalități de învățare pe tot parcursul vieții în serviciul public prin acordarea asistenței tehnice și expertizei de către specialiștii din diasporă. În afară de această, Programul contribuie la diversificarea programelor economice existente destinate diasporei și atragerii

investițiilor din partea diasporei, inclusiv în domeniul promovării produsului turistic național.

14. Programul, de asemenea, este aliniat la obiectivele generale ale Planului Național de Dezvoltare pentru anii 2023-2025, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 89/2023, care prevede, printre altele, extinderea serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale pentru diasporă și integrarea diasporei în viața economică; dezvoltarea și pilotarea unui subprogram guvernamental de stagii pentru studenții sau absolvenții instituțiilor universitare de peste hotarele țării (acțiunea 7.1.19); elaborarea și aprobarea Programului sectorial „Diaspora 2030” (acțiunea 7.1.20);

15. Concordanța cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)

Moldova s-a aliniat la ODD și s-a angajat să pună în aplicare Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, adoptată la Summitul Organizației Națiunilor Unite la 25 septembrie 2015. ODD-urile, printre altele, subliniază importanța “*reducerii inegalităților în interiorul țărilor și între țări*”. ODD-urile prevăd o abordare echitabilă pentru diversele categorii de cetățeni, inclusiv migranți, însoțită de instrumentele și mecanismele - cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Este important de menționat că un angajament eficient cu diaspora pentru atingerea ODD-urilor necesită o colaborare între guverne, organizații ale diasporei, societatea civilă și agențiile internaționale. Comunitățile din diasporă pot contribui semnificativ la atingerea ODD ale țării de origine în mai multe moduri:

1) *Remitențe*: Membrii diasporei transferă remitențe în țara de origine, care pot interveni direct la reducerea sărăciei (ODD 1) și eradicarea foamei (ODD 2), furnizând sprijin financiar familiilor pentru nevoi de bază precum alimentația, locuința și educația.

2) *Investiții*: Diaspora poate investi în afaceri, startup-uri și proiecte de infrastructură în patrie. Aceste investiții pot stimula creșterea economică (ODD 8) și contribui la dezvoltarea sectoarelor critice precum agricultura, sănătatea și educația.

3) *Transfer de cunoștințe*: Membrii diasporei aduc adesea competențe, cunoștințe și expertiză din țările lor de reședință. Pot împărtăși această cunoaștere prin instruire, mentorat și colaborare, contribuind astfel la educație de calitate (ODD 4), locuri de muncă decente și creștere economică (ODD 8) și inovație industrială (ODD 9).

4) *Schimburi culturale*: Membrii diasporei servesc adesea drept ambasadori culturali, promovând schimbul cultural (ODD 17) și înțelegerea reciprocă. Acest lucru poate duce la o mai mare incluziune socială (ODD 10) și la păstrarea patrimoniului cultural (ODD 11).

5) *Advocacy și conștientizare*: Organizațiile diasporale pot susține campanii de conștientizare legate de anumite ODD-uri. Pot amplifica vocile comunităților marginalizate și contribui la reducerea inegalităților (ODD 10) și la justiție (ODD 16).

Inițiativele în derulare în domeniul sănătății și educației ale membrilor diasporei contribuie la sănătate și bunăstare (ODD 3) și educație de calitate (ODD 4).

6) *Asistență umanitară*: În perioadele de criză (COVID, criza refugiaților ucrainieni), comunitățile din diaspora au demonstrat un grad înalt de mobilizare a resurselor, furnizarea de ajutor și susținerea eforturilor umanitare, contribuind astfel la ODD 17 (Parteneriate pentru Obiective).

7) *Dezvoltarea capacităților*: Membrii diasporei pot participa la programe de dezvoltare a capacităților pentru a consolida instituțiile și structurile din țara de origine, promovând pacea, justiția și instituții puternice (ODD 16).

8) *Parteneriate*: Angajarea cu organizațiile diasporale poate promova parteneriate și cooperare internațională, aliniindu-se cu ODD 17 pentru a atinge obiective comune.

Programul contribuie la atingerea ODD-urilor prin intermediul implicării diasporei în procesul de dezvoltare economică și socială a Moldovei. Prin urmare, Programul se axează pe o abordare cuprinzătoare față de reprezentanți ai diasporei cu scopul atingerii principiului „*a nu lăsa pe nimeni în urmă*”.

16. În context, Programul va contribui la realizarea a patru ODD-uri:

1) **ODD 4: „Educație de calitate”**

Acest ODD are drept scop asigurarea ca toți oamenii, indiferent de sex, vârstă, rasă și origine etnică, precum și persoanele cu handicap, *migranți*, persoanele indigene, copiii și tinerii, în special cei aflați în situații vulnerabile, să poată să învețe pe tot parcursul vieții, pentru a-i ajuta să dobândească cunoștințele și abilitățile necesare pentru a utiliza oportunitățile și participarea deplină în societate.

Ținta 4.4 „*Până în 2030, creșterea substanțială a numărului de tineri și adulți cu competențe relevante pentru piața muncii*”. Programul, pe de o parte, stimulează transferul de cunoștințe și experiențe ale diasporei pentru îmbunătățirea calității

educației pe tot parcursul vieții și contribuie nu doar la accesare pe piața forței de muncă, dar și la dezvoltare durabilă, pe de altă parte, Programul încurajează noile modalități de învățare pe tot parcursul vieții în serviciul public prin acordarea asistenței tehnice de către profesioniștii din diasporă.

2) **ODD 8: „Promovarea creșterii economice durabile și a muncii decente”**

ODD-ul dat abordează necesitățile femeilor și bărbaților, tinerilor, persoanelor cu dizabilități și a *muncitorilor migranți* și prevede instrumentele și mecanismele cheie pentru realizarea creșterii economice centrate pe oameni.

Ținta 8.3 “Promovarea unor politici orientate spre dezvoltare care susțin activitățile productive, crearea locurilor de muncă decente, antreprenoriatul, creativitatea și inovația, și care încurajează formalizarea și creșterea întreprinderilor micro, mici și mijlocii, inclusiv prin acces la servicii financiare”. Programul încurajează implicarea diasporei în dezvoltarea economică a Moldovei prin intermediul investițiilor și transferurilor de bani, ceea ce va contribui la creșterea economiei și la crearea locurilor de muncă.

3) **ODD 10: „Reducerea inegalităților”**

Pentru a reduce inegalitățile, Agenda 2030 are scopul de a realiza în mod progresiv și de a susține creșterea veniturilor celei mai sărace populații la o rată mai mare ca media națională. Un aspect important prevăzut în acest sens este de a abilita și promova incluziunea socială, economică și politică a tuturor, indiferent de vârstă, gen, dizabilitate, rasă, etnie, origine, religie, statut economic sau alt statut. În același timp, *Agenda pune accent pe un proces migrațional bine informat și corect.*

Ținta 10.7 „Asigurarea unui proces de angajare legal, echitabil, bine informat al migranților”. Programul asigură protecția drepturilor și intereselor diasporei și încurajează implicarea acesteia în procesul de dezvoltare economică și socială a Moldovei, ceea ce poate contribui la reducerea inegalităților în țară. De asemenea, Programul se axează pe implementarea pe întreg teritoriul țării, a programelor și modelelor orientate spre valorificarea competențelor obținute în procesul migrației pentru dezvoltarea afacerilor și în comunități. Totodată, unul din pilonii fundamentali ai Programului este îmbunătățirea comunicării între toate părțile implicate în domeniul DMD pentru crearea de oportunități pentru proiecte de dezvoltare comunitară (de exemplu, extinderea DAR 1+3 etc.).

4) **ODD 17: „Parteneriate pentru realizarea obiectivelor”**

Acest ODD se concentrează pe consolidarea mijloacelor de implementare și a parteneriatelor pentru promovarea dezvoltării durabile.

Ținta 17.18 “Până în 2030, sporirea semnificativă a disponibilității datelor calitative, în timp util și fiabil, dezagregate după venit, sex, vârstă, rasă, etnie, statut

migrațional, dizabilități, localizare geografică și alte caracteristici relevante în contexte naționale”. Programul încurajează consolidarea parteneriatelor între diasporă și autoritățile publice, societatea civilă și sectorul privat din Moldova, ceea ce contribuie la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă.

17. Concordanța cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice

Programul este în concordanță cu prioritățile prevăzute în *Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”*, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28/2023, în special cu așa obiective cum ar fi *“extinderea serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale, pentru diaspora și integrarea diasporei în viața economică”* și *„continuarea modernizării și digitalizării serviciilor consulare pentru diasporă, promovarea instrumentelor juridice de protecție socială a lucrătorilor migranți moldoveni, sprijinirea asociațiilor culturale și asigurarea condițiilor favorabile pentru participarea cetățenilor la alegerile din Republica Moldova”*. De asemenea, *Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023* conține un șir de măsuri dedicate diasporei, inclusiv aprobarea documentului de politici actualizat pentru diaspora. Prin urmare, noul document de politici publice va asigura prin obiectivele sale realizarea indicatorilor planificați de executiv atât prin asigurarea elaborării politicilor publice în domeniu, cât și prin fortificarea/reanimarea/revizuirea programelor existente. De asemenea, Programul este în concordanță cu prioritatea nr. 16 Servicii accesibile pentru diasporă al Planului Național *„Construim Moldova Europeană”*, 20 de acțiuni guvernamentale. Programul are drept scop și realizarea angajamentelor expuse în cadrul *Acordului de Asociere* între Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele - membre ale acestora, pe de altă parte, și a prevederilor Titlului III *„Libertate, securitate și justiție”*, subcapitolul *„Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor”* (art. 14). De asemenea, Programul este corelat cu prevederile *Programului de Asociere UE-RM până în anul 2027*, aprobat în august 2022, care prevede *„adoptarea unei abordări integrate în domeniul diasporei și consolidarea capacităților autorităților naționale și locale în chestiunile legate de diasporă”* și *„consolidarea legăturii culturale a Republicii Moldova cu diaspora”*.

Pe lângă aceasta, Programul ia în considerare și prevederile altor documente de planificare strategică care se află în proces de elaborare sau implementare, în vederea asigurării unei abordări unice și consistente asupra domeniului respectiv. Astfel, Programul este corelat cu prevederile *Strategiei „Educație 2030”*, aprobată

prin Hotărârea Guvernului nr. 114/2023, în materie de contracararea fenomenului „exodului de creieri” (brain drain) și adaptarea psiho-socială și educațională a copiilor, părinții cărora au emigrat sau care se consideră membrii diasporei; prevederile *Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național pentru perioada 2023-2030*, aprobată prin Hotărârea Guvernului 954/2022, contribuind la îmbunătățirea procesului de colectare a datelor oficiale privind estimarea la timp a fluxului migrațional pentru un proces de politici bazat pe evidențe, precum și atragerea din diaspora a unor experți bine pregătiți în statistică sau în domenii conexe (matematică, economie, econometrie, sociologi); prevederile *Programului privind gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor pentru anii 2022-2025*, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 808/2022, care are drept Obiectiv general „Dezvoltarea și operaționalizarea mecanismelor privind comunicarea cu diaspora, diversificarea căilor și mecanismelor de implicare a diasporei în procesele de dezvoltare durabilă a țării”, precum și cu prevederile proiectului *Programului național de dezvoltare a turismului „Turism 2028”* cu privire la consolidarea brandului turistic de țară și continuarea activităților eficiente de promovare pe piețele țintă.

18. Părțile implicate și beneficiarii Programului

Programul este elaborat de către BRD, în colaborare cu autorități ale administrației publice centrale (Cancelaria de Stat, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Culturii, Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Agenția de Investiții, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă etc.), Congresul Autorităților Locale din Moldova, liderii asociațiilor diasporale, migranții reîntorși, partenerii de dezvoltare etc.

Beneficiarii identificați ai Programului sunt determinați cu respectarea a 3 condiții de bază: egalitate și nediscriminare, acces egal la servicii pentru diasporă și distribuire echitabilă a resurselor financiare publice.

În procesul de elaborare a Programului, documentul urmează a fi supus consultărilor ample, fiind asigurată implicarea directă a reprezentanților societății civile, inclusiv a asociațiilor diasporale, organizațiilor internaționale, instituțiilor, autorităților administrației publice centrale și locale, în special din localitățile în care activează Asociațiile de Băștinași. O atenție specială se va acorda transparenței, colaborării intersectoriale, principiilor de nediscriminare și de egalitate de gen.

II. ANALIZA SITUAȚIEI

19. Pe parcursul ultimului deceniu au fost elaborate și aprobate o serie de documente cu caracter politic și strategic în cadrul cărora este abordat direct sau indirect domeniul diaspora, migrație și dezvoltare. Printre acestea pot fi enumerate: Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2020”; Planul național de acțiuni pentru implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană în perioada 2017-2019; Strategia națională în domeniul Migrației și Azilului 2011-2020 și Planul de acțiuni pentru anii 2016-2020 de implementare al acesteia; Planul de acțiuni pentru anii 2017-2020 privind (re)integrarea cetățenilor Republicii Moldova reîntorși de peste hotare; Strategia națională „Diaspora 2025” și Planul de acțiuni pentru anii 2016-2018 privind implementarea acesteia; Strategia națională privind ocuparea forței de muncă pentru anii 2017-2021 și Planul de acțiuni de implementare al acesteia; Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia pentru anii 2015-2017, etc. Cu toate acestea, analizele efectuate arată că domeniul diasporă, migrație și dezvoltare încă urmează a fi integrat într-o bună parte dintre documentele politice și strategice în vigoare.

20. Din anul 2000 până în prezent, Republica Moldova este integrată activ în procesele globale ale migrației și dezvoltării cu suportul principalilor parteneri de dezvoltare și donatori: Consiliul Europei, Comisia Europeană, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Organizația Internațională pentru Migrație (OIM), Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA), UN Women, Organizația Internațională a Muncii (ILO), Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE), Agenția Suedeză de Dezvoltare Internațională (SIDA), Agenția Austriacă de Dezvoltare (ADA), Agenția Cehă pentru Dezvoltare, Centrul Internațional pentru Dezvoltarea Politicilor de Migrație (ICMPD), Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) și altele.

21. Abordarea globală în privința migrației și dezvoltării, discutată în cadrul Forumului Global pentru Migrație și Dezvoltare (GFMD), la care participă și reprezentanții Republicii Moldova, are la bază ideea migrației circulare reglementate prin intermediul unor programe și proiecte speciale, care au drept scop valorificarea

beneficiilor materiale și non-materiale pentru migranți – țara de origine – țara de destinație.

22. Prin implementarea programelor orientate pe abordarea integrată a domeniului diasporă, migrație și dezvoltare, în 2017 a fost instituționalizat Mecanismul de coordonare a politicii de stat în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării, s-a asigurat implementarea eficientă a politicii de stat în domeniu, care a dus la sporirea efectelor pozitive și reducerea efectelor negative ale migrației.

23. Ținând cont de faptul că se atestă o performanță scăzută a indicatorilor din Strategia Națională „Diaspora – 2025” care se referă la valorificarea potențialului economic, investițional și de afaceri al diasporei în combinație cu sub performanța criteriilor de durabilitate, atât autoritățile publice responsabile, cât și liderii diasporei consideră că obiectivele noului Program necesită o concentrare mai aprofundată (până în 2025) asupra următoarelor două obiective:

- Obiectivul III „Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei”;
- Obiectivul IV „Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova”.

24. Totodată, pentru a atinge cele două obiective menționate mai sus Programul se va referi tangențial și la obiectivul II: „Asigurarea drepturilor diasporei și consolidarea încrederii”.

25. În cele din urmă, ultima etapă de punere în aplicare a Programului trebuie să se alinieze la provocările legate de migrație și diasporă care sunt abordate în obiectivele SND și, în special, la cele 4 direcții incluse în domeniul prioritar 5.7 („Sprijinirea și implicarea diasporei”):

- 1) Încurajarea transferului de cunoștințe și competențe ale diasporei și ale emigranților prin stabilirea de parteneriate între autoritățile administrației publice centrale, autoritățile publice locale, comunități, diaspora și asociațiile de băștinași;
- 2) Reintegrarea eficientă a persoanelor revenite din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în ceea ce privește competențele și calificările prin dezvoltarea de instrumente de stimulare pentru înființarea de întreprinderi, precum și prin asigurarea transferabilității beneficiilor și recunoașterea cunoștințelor și competențelor dobândite;
- 3) Încurajarea noilor modalități de învățare pe tot parcursul vieții în serviciul public prin furnizarea de asistență tehnică din partea profesioniștilor din diasporă;

4) Implementarea instrumentelor și mecanismelor digitale de implicare a diasporei în participarea civică și publică.

26. Problema abordată

În Republica Moldova migrația constituie una dintre cele mai substanțiale tendințe socio-economice, țara noastră având una din cele mai mari rate totale de emigrare din lume. În corespundere cu datele și constatările Inițiativei eXpertise privind migrația (MIEUX+), numărul de cetățeni moldoveni care locuiesc în străinătate ajunge la peste un milion de persoane, ceea ce constituie o rată de emigranți de aproximativ 38% din numărul total al populației, dintre care 47% trăiesc în UE.

27. Constituirea BRD a determinat cooptarea și reintegrarea cetățenilor din diasporă să devină una dintre principalele priorități naționale. În 2016 a fost concepută și aprobată Strategia Națională „Diaspora – 2025” cu scopul de a dezvolta colaborarea dintre Guvern, autoritățile administrației publice centrale și locale, societatea civilă și diasporă. Aceasta vizează consolidarea și extinderea abordării transversale a politicii privind diaspora, migrația și dezvoltarea (DMD), precum și implicarea și cooperarea cu diaspora în scopul dezvoltării Republicii Moldova.

28. Raportul de evaluare intermediară a Strategiei, prezentat în decembrie 2022, a confirmat faptul că autoritățile publice din Moldova au reușit să crească ponderea politicilor sectoriale cu un impact asupra migrației de până la 82,1% în perioada evaluată (2016-2021). În ansamblu, există o dinamică pozitivă în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului DMD și a Strategiei, întrucât au fost atinși aproximativ 60% din indicatorii de rezultate pe termen mediu. Totodată, raportul a scos în evidență o serie de provocări în domeniu pe termen mediu și lung care pot îngreuna implementarea eficientă a Strategiei până 2025:

1) *Cadrul programatic și de politici nu rezonază pe deplin cu necesitățile constant schimbătoare ale diasporei.*

Raportul de evaluare intermediară a Strategiei a constatat că s-a reușit în mare măsură asigurarea drepturilor diasporei și cultivarea încrederii în autoritățile publice din țară. De asemenea, Strategia a contribuit la mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialul uman al diasporei. În pofida acestui fapt, elaborarea și dezvoltarea cadrului strategic și operațional referitor la domeniul DMD și implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a țării au fost atinse într-o măsură mai mică. De exemplu, 70% din respondenții chestionarelor de auto-evaluare (reprezentanți ai autorităților administrației publice centrale) consideră că există anumite lacune în cadrul actual al DMD care ar trebui să fie abordate pe termen scurt și mediu. În mod specific, respondenții au indicat faptul că unele

domeniului necesită o mai mare atenție, ținând cont de schimbările la nivel global, cum ar fi digitalizarea serviciilor prestate în folosul diasporei și migranților; relația migrație, diasporă și schimbările climatice; îmbunătățirea sistemelor naționale de colectare a datelor privind migrația și diaspora; gestionarea migrației în situații de criză; reintegrarea migranților reîntorși în țară etc. La rândul lor, reprezentanții diasporei au menționat câțiva factori interni care au împiedicat realizarea rezultatelor așteptate, cum ar fi acoperire bugetară insuficientă; inconsecvența dintre obiective, acțiuni prioritare, acțiuni practice, termene stabilite și indicatori de progres în cadrul Strategiei; angajament politic insuficient și responsabilitate instituțională pentru a sprijini punerea în aplicare a Strategiei; interacțiunea insuficientă cu asociațiile diasporei, asociațiile de băștinași, organizațiile societății civile, etc. (abordare participativă).

Luând în considerație aceste date, se atestă nevoia de flexibilitate și adaptabilitate a Strategiei la evoluția rapidă a relațiilor cu diaspora Republicii Moldova. Astfel, conform Raportului de evaluare a Strategiei, 67,7% din reprezentanții autorităților publice și 77,8% din liderii diasporei intervievați consideră că Strategia nu este pe deplin aliniată la realitățile actuale, dat fiind dezvoltarea rapidă a diasporei. Mai mult ca atât, aceasta nu reflectă tendințele relevante ale cadrului (DMD) în prezent, cum ar fi necesitatea valorificării capitalului uman al diasporei, precum și oferirea unor modalități diverse de implicare în dezvoltarea socio-economică a țării.

Profilul diasporei Republicii Moldova a evoluat semnificativ în ultimii 7 ani. În primul rând, membrii diasporei contribuie considerabil la dezvoltarea economică a țării - anual transferă circa 1,9 miliarde USD în remitențe (echivalentul a 15,8% din PIB). În al doilea rând, diaspora a devenit cu mult mai vocală din punct de vedere al participării la alegeri, determinând, într-o proporție considerabilă, și rezultatele scrutinelor electorale recente (conform datelor Comisiei Electorale Centrale, la alegerile Parlamentare anticipate din iulie 2021, în cadrul celor 150 de secții de votare constituite peste hotare și-au exercitat dreptul constituțional de vot 212 145 de alegători, cu mențiunea că toți cetățenii din diasporă care au venit la alegeri, au putut să voteze). În al treilea rând, diaspora se implică în îmbunătățirea proceselor democratice din Moldova prin implementarea proiectelor de amploare în țară și peste hotare precum și crearea de rețele. Drept exemplu, MAD-Aid, Fundația Noroc Olanda, AIM Franța, Diaspora Connect, O Femeie, Moldova AID din SUA etc., reprezintă comunități și organizații neguvernamentale, care ajută actorii naționali să gestioneze mai bine provocările cu care se confruntă țara.

Studiul sociologic „Cartografierea Asociațiilor din Diasporă” elaborat de BRD în 2021, denotă că principalul deziderat al asociațiilor diasporei și grupurilor de inițiativă este cultura, inclusiv păstrarea și transmiterea tradițiilor și obiceiurilor. Aproape jumătate din respondenți au menționat în primul rând acest domeniu, iar 65% din respondenți l-au ales ca fiind în principalele 3 domenii de activitate ale asociației. În același context, dar la o distanță semnificativă în top 3 domenii de activitate ale asociației se află educația, inclusiv studierea limbii române (35%) în special pentru copii, dar și protecția drepturilor migranților (35%) cu un aspect foarte variat de suport adaptat țării gazdă, axat preponderent pe informare, urmat de serviciile sociale (32,5%). Un sfert (25%) din respondenți au indicat consolidarea legăturilor cu Republica Moldova, inclusiv cu localitățile de baștină ca fiind un domeniu prioritar pentru organizația lor. Adicional, au fost menționate aspecte culturale specifice cum ar fi teatru, gastronomia tradițională, promovarea turismului și vinificației, precum și domeniul electoral.

Din perspectiva strategică, schimbarea paradigmei de dezvoltare economică a țării asumată în cadrul Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” presupune înlocuirea modelului de creștere economică, bazat pe consum alimentat de remitențe, în favoarea unui model dinamic, bazat pe promovarea migrației circulare, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea calificărilor, pentru o reintegrare eficientă a celor reveniți de peste hotare.

2) *Capacitățile părților interesate relevante nu sunt consolidate suficient pentru a asigura diversificarea căilor de implicare a diasporei în procesele de dezvoltare din țară*

Raportul de evaluare intermediară a constatat că doar 44,4% dintre respondenții chestionarelor de autoevaluare consideră că Strategia se aliniază la capacitățile existente ale instituțiilor implementatoare. Se observă existența în continuare a dificultății în înțelegere de către membrii punctelor focale din cadrul autorităților publice a noțiunilor de „*impact migrațional*” și „*abordare integrată a domeniului DMD în cadrul politicilor sectoriale*”. Analiza răspunsurilor a permis identificarea următoarelor aspecte care ar necesita o consolidare suplimentară în vederea unei implementări eficiente a Strategiei:

- a) resurse umane suficiente pentru a face față sarcinilor;
- b) capacitatea de a colecta și analiza date, informații și dovezi pentru elaborarea politicilor;
- c) capacitatea de a elabora politici, programe, reglementări, proiecte etc.;

d) capacitatea de a elabora indicatori de monitorizare și evaluare și instrumente metodologice de evaluare a realizărilor, rezultatelor și impactului politicilor, strategiilor, planurilor de acțiuni, programelor etc.;

e) capacitatea de a efectua evaluări de impact ale politicilor, strategiilor, planurilor de acțiuni, etc.

3) *Comunicarea cu toate părțile implicate în domeniul DMD, de la părțile interesate până la beneficiari, necesită a fi îmbunătățită, inclusiv pentru fortificarea în continuare a încrederii diasporei în instituțiile statului.*

Deși majoritatea respondenților chestionarelor de auto-evaluare consideră comunicarea între autoritățile publice și diaspora în procesul implementării cadrului DMD în perioada 2016-2021 drept una eficientă, interviurile aprofundate au identificat și unele opinii critice. Printre lacunele existente s-a menționat limitarea comunicării doar la asociațiile formalizate ale diasporei, insuficiența comunicării și incoerența în structura procesului de comunicare, neparticiparea altor autorități ale administrației publice centrale, în afară de BRD, în comunicarea directă cu diaspora, caracterul dispersat al informațiilor prezentate și fără o sursă consolidată de promovare a lor. Mai mult ca atât, implementarea eficientă a cadrului DMD până anii 2020/2021 se îngreuna și din lipsă de încredere pe axa Guvern - Diasporă, la moment atestându-se așteptări ridicate ale diasporei în raport cu Guvernul.

4) *Politicile la nivel local încă nu valorifică pe deplin potențialul migranților, inclusiv al celor reîntorși.*

La momentul de față multe rezultate pozitive obținute la nivel local se datorează, în mare parte, asistenței oferite prin intermediul Proiectului MiDL, implementat de PNUD. S-au dovedit a fi eficiente, durabile și sustenabile parteneriatele care s-au bazat pe consolidarea eforturilor mai multor părți interesate (Guvernul, autoritățile administrației publice locale (APL), partenerii de dezvoltare, Asociațiile de Băstinași), cum ar fi: Programul DAR 1+3; MiDL; Diaspora Engagement Hub (DEH). Experiența implementării acestor programe a demonstrat eficiența atunci când s-au conjugat cu succes eforturile la nivel politic, instituțional și normativ pentru a asigura elaborarea și extinderea la nivel național a unor modele de sprijin eficiente și durabile pentru părțile implicate în procesul migrațional.

Totodată, *Raportul privind implementarea cadrului de monitorizare a politicilor în domeniul DMD la nivel de raion/municipiu*, evidențiază că, capacitățile APL de dezvoltare a programelor locale de stimulare și dezvoltare a afacerilor în rândul tinerilor și persoanelor întoarse de peste hotare rămân a fi modeste. În același timp, rezultatele studiului OIM/PNUD/SDC „*Profilul și provocările actuale ale lucrătorilor migranți moldoveni (constatări de bază)*” au arătat că, cu resursele

financiare obținute din munca peste hotare migranții contribuie la proiectele de dezvoltare locală, implementate de către primării. Circa 30% dintre migranții moldoveni aflați peste hotare, participanți la studiu, au declarat că au contribuit în acest scop cu bani sau bunuri și aproape jumătate s-au arătat dispuși să contribuie în viitor.

Prin urmare, luând în considerare provocările identificate în implementarea Strategiei în perioada 2016-2021, Programul se concentrează pe menținerea și amplificarea realizărilor cadrului actual al DMD în perioada 2024-2028, inclusiv prin canalizarea mai multor resurse pentru consolidarea identității naționale în rândul comunităților din diasporă, precum și implementarea Obiectivului III „*Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei*” și Obiectivului IV “*Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a Republicii Moldova*” din Strategie.

28. Prezentul document de politici propune activități concrete de reconceptualizare a programelor, parteneriatelor și proiectelor din domeniul DMD din perspectiva adaptării acestora la cerințele, nevoile și comportamentul în schimbare al membrilor diasporei, inclusiv la nivel local. Activitățile date sunt corelate cu consolidarea capacităților tuturor părților interesate în scopul dobândirii noilor abilități și competențe necesare pentru a face față provocărilor și creșterii nivelului de expertiză, ceea ce va duce la îmbunătățirea performanței organizaționale și a gradului de încredere pe axa „Diasporă - Guvern”. Un aspect important îl constituie elaborarea mai eficientă a politicilor bazate pe dovezi prin îmbunătățirea sistemelor naționale de colectare a datelor privind DMD, inclusiv la nivel local. Implementarea unui sistem de management informațional cu scopul informării reprezentanților diasporei și stimularea comunicării cu privire la activitatea BRD și altor autorități publice la nivel central și local cu mandat relevant în raport cu obiectivele și rezultatele Strategiei constituie un pilon fundamental al Programului.

29. Un alt subiect care trebuie luat în considerare în cadrul politicilor pentru diasporă se referă la consolidarea identitară a acesteia, or cetățenii noștri stabiliți peste hotare devin promotorii culturii, patrimoniului național, dar și a limbii române în statele de reședință. În susținerea acestui obiectiv, BRD a instituit în anul 2016, 11 Centre educaționale în Diasporă în cadrul Programului de granturi Diaspora Engagement Hub, implementat la acea etapă către OIM Moldova în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării. Obiectivul Centrelor presupune sprijinirea familiilor cu copii din diaspora în menținerea și dezvoltarea legăturilor lingvistice, culturale și emoționale cu Republica Moldova. Ulterior, Centrele au început să funcționeze independent sau în cadrul asociațiilor diasporei, asigurând activități de predare a

limbii române pentru copiii de peste hotare devenind astfel de-a lungul timpului nucleu de coeziune a comunităților din statele de destinație.

30. Observațiile efectuate de BRD de-a lungul timpului, denotă că la etapa actuală cele mai active Centre educaționale sunt în următoarele țări: Franța, Italia, Portugalia, Marea Britanie, Irlanda, Kazahstan, Germania, Austria, Spania, Elveția și SUA.

31. Conform studiului sociologic „Cartografierea Asociațiilor din Diasporă” elaborat de BRD în 2021, mai mult de jumătate (53,8%) din asociațiile diasporei/grupurile de inițiativă se orientează spre copiii cetățenilor moldoveni aflați peste hotare pentru ca aceștia să-și cunoască originile, dar și spre tineri (45%), fapt ce reprezintă temei în contextul asigurării proceselor de suport oferite Centrelor educaționale, prioritizării acestui domeniu și includerii în Program.

32. Prin urmare, în anul 2022 Cancelaria de Stat a lansat un nou subprogram în cadrul Diaspora Engagement Hub „Programul de susținere a activităților culturale și educaționale în diasporă” - destinat Asociațiilor diasporei și Centrelor Educaționale de studiere a limbii române peste hotare. Granturile sunt oferite pentru susținerea mediului asociativ, consolidarea, dezvoltarea acestuia și participarea activă la promovarea identității naționale, culturii, limbii și tradițiilor peste hotare. Inițiativa a generat interes în rândul Asociațiilor/Centrelor educaționale, astfel încât la a II-a ediție numărul de proiecte susținute a fost dublat.

33. Nu în ultimul rând, elaborarea Programului este condiționată de necesitatea ajustării la schimbările contextuale (politice, economice, sociale etc.) la nivel regional și internațional, asigurării consecutivității de planificare a acțiunilor pe termen mediu pentru implementarea Strategiei Naționale „Diaspora – 2025”, ținându-se cont de realizările și lacunele politicilor și acțiunilor implementate anterior, standardelor internaționale și bunelor practici în domeniu, care răspund necesităților și solicitărilor reprezentanților diasporei, dar și de lipsa unui Plan de Acțiuni pentru implementarea Strategiei, începând cu 2019.

34. *Scopul* Programului este de a consolida și intensifica legătura statului cu diaspora prin diversificarea căilor și mecanismelor de implicare în procesele de dezvoltare la nivel central și local, precum și prin oferirea sprijinului și asistenței asociațiilor diasporale constituite de conaționali noștri peste hotare.

III. OBIECTIVUL GENERAL

35. *Obiectivul general al Programului* – Până în 2028, Guvernul, prin intermediul BRD, în parteneriat cu autoritățile publice va dezvolta și operaționaliza mecanisme

de lucru pentru îmbunătățirea fluxului de comunicare cu diaspora, va diversifica căile și mecanismele de implicare a diasporei în procesele de dezvoltare durabilă a țării.

36. Obiectivul general al Programului se încadrează în spiritul și direcția Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă adoptate și de Republica Moldova. Este esențial să ne asigurăm că migrația este gestionată într-un mod planificat și ordonat, astfel încât să aducă beneficii atât pentru țara de origine, cât și pentru cea de destinație. Trebuie să recunoaștem că, migranții transferă nu doar remitențe, ci aduc și un aport semnificativ la economia și diversitatea culturală a țării de destinație. Abordarea dezvoltării durabile trebuie să includă și perspectivele diasporei, atât în țara de origine, cât și în cea de destinație.

IV. OBIECTIVE SPECIFICE

Programul va avea următoarele 5 obiective specifice:

37. *Obiectiv specific 1.* Susținerea implicării diasporei pentru păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și lingvistice a Republicii Moldova;

Indicatori de rezultat.

- 1) Cel puțin 6 evenimente culturale susținute anual în diasporă prin intermediul programului de granturi Diaspora Engagement Hub;
- 2) Curs de formare a cadrelor didactice organizat anual;
- 3) Cel puțin 10 Centre educaționale dotate cu materiale didactice anual;
- 4) Cel puțin 4 evenimente culturale organizate anual în statele de destinație ale Diasporei (teatru, întâlniri cu scriitori, ș.a.).

38. *Obiectiv specific 2.* Îmbunătățirea capacităților instituționale ale autorităților la nivel central și local pentru gestionarea mai eficientă a fluxului de informații și comunicării adaptate la necesitățile diasporei.

Indicatori de rezultat:

- 1) 10 puncte focale DMD consolidate la nivel central, 100 puncte focale DMD consolidate la nivel local;
- 2) 2 evenimente de consolidare a diasporei organizate anual;
- 3) 2 campanii de promovare a istoriilor de succes organizate anual.

39. *Obiectiv specific 3.* Diversificarea instrumentelor de implicare a diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor sectoriale;

Indicatori de rezultat:

- 1) Cel puțin un Grup de lucru sectorial Diasporă - Guvern / Guvern - Diasporă, creat anual;
- 2) Cel puțin 2 instituții medico-sanitare publice au inclus membri ai diasporei în consiliile de administrare;
- 3) Către anul 2025 Hub-ul de co-creare cu diaspora în sectorul învățământului superior este pilotat.

40. *Obiectiv specific 4.* Implementarea măsurilor de sprijin pentru implicarea diasporei și cetățenilor reveniți în economia națională;

Indicatori de rezultat:

- 1) Ghid de reintegrare a diasporei elaborat până la sfârșitul anului 2025;
- 2) Studiu sociologic privind problemele celor reveniți elaborat;
- 3) Unitate de suport instituită și pilotată până la sfârșitul anului 2024;
- 4) Cel puțin 20 de proiecte implementate anual în cadrul Programului „Diaspora Acasă Reușește DAR 1+3”;
- 5) Cel puțin 3 sesiuni de consolidare a capacităților actorilor naționali privind valorificarea investițiilor migranților în cadrul economiei sociale desfășurate;
- 6) Volumul de investiții în economia națională, prin implementarea Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2”, crește cu cel puțin 300,0 mil. lei, către anul 2028;
- 7) Cel puțin 3 asociații ale diasporei consolidate privind oferirea de asistență informațională conaționalilor pe subiecte de revenire și reintegrare până în 2026;
- 8) Cel puțin 150 locuri de muncă menținute și 85 locuri de muncă noi create anual, de către migranți sau rude de gradul I ale acestora, prin implementarea Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2”.

41. *Obiectiv specific 5.* Facilitarea transferului de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în sectoarele cheie.

Indicatori de rezultat:

- 1) 4 programe guvernamentale de mobilizare a diasporei evaluate până în 2025;
- 2) O platformă de atragere a profesioniștilor/expertizei din diasporă creată până la începutul anului 2025;
- 3) Cel puțin 30 de reveniri temporare cu expertiză asigurate până la sfârșitul anului 2028;
- 4) Studiu de cartografiere a diasporei elaborat și publicat până în anul 2026;

- 5) Cadrul de indicatori ai Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova actualizat până în 2026;
- 6) Mecanism de valorificare a potențialului intelectual al absolvenților și studenților moldoveni din universitățile străine elaborat și publicat până în anul 2027.

V. IMPACT

42. Implementarea Programului urmărește crearea și operarea unor mecanisme eficiente și durabile care să permită colaborarea și implicarea activă a diasporei în procesele de dezvoltare durabilă a Republicii Moldova.

Impactul anticipat al obiectivelor specifice propuse și efectele pe termen mediu rezultate din implementarea Programului se estimează după cum urmează:

43. *Obiectiv specific 1: Susținerea implicării diasporei în păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și lingvistice a Republicii Moldova.* Acest obiectiv își propune: încurajarea membrilor diasporei să promoveze valorile culturale, să studieze și să vorbească limba română; susținerea centrelor educaționale din diasporă. De asemenea, prin intermediul obiectivului respectiv este urmărită consolidarea diasporei, prin organizarea evenimentelor culturale, întrunirilor online, dar și susținerea asociațiilor diasporale în promovarea patrimoniului național.

44. *Obiectiv specific 2: Îmbunătățirea capacităților instituționale ale autorităților pentru gestionarea mai eficientă a fluxului de informații și comunicării adaptate la necesitățile diasporei.* Prin consolidarea capacităților instituționale, guvernul va putea furniza informații mai precise și actualizate către diasporă, astfel încât membrii acesteia să poată lua decizii informate privind reîntoarcerea, investițiile și alte aspecte relevante. Prin intermediul canalelor de comunicare adaptate și eficiente, impactul se va manifesta prin creșterea încrederii în informațiile furnizate de guvern și prin crearea unui mediu mai propice pentru colaborare și implicare în dezvoltarea țării.

45. *Obiectiv specific 3: Diversificarea instrumentelor de implicare a diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor sectoriale.* Acest obiectiv va conduce la o participare mai activă și relevantă a diasporei în procesul de formulare și implementare a politicilor publice. Prin oferirea de instrumente diverse, cum ar fi platforme de consultare online, sesiuni de dialog interactiv și consultări periodice, membrii diasporei vor avea oportunitatea să-și exprime opiniile, să ofere feedback și să propună soluții în legătură cu aspectele care

îi privesc. Impactul constă în creșterea transparenței, reprezentativității și relevanței politicilor, contribuind astfel la o abordare mai adecvată a nevoilor și aspirațiilor diasporei.

46. *Obiectiv specific 4: Implementarea măsurilor de sprijin pentru implicarea diasporei și cetățenilor reveniți în economia națională.* Pentru a facilita procesul de (re)integrare a cetățenilor reveniți, vi fi actualizat Ghidul de reintegrare, se va institui Unitatea de reintegrare a diasporei. Totodată, prin implicarea diasporei în dezvoltarea economică vor fi generate beneficii în ambele direcții. Pe de o parte, diaspora va contribui la dezvoltarea economică prin investiții, transfer de know-how și sprijin în promovarea afacerilor. Pe de altă parte, membrii diasporei vor beneficia de oportunități de investiții profitabile în țară, ceea ce va susține crearea de locuri de muncă, creșterea veniturilor și îmbunătățirea calității vieții în comunități.

47. *Obiectiv specific 5: Facilitarea transferului de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în sectoarele cheie.* Acest obiectiv va genera un impact pozitiv prin valorificarea expertizei și cunoștințelor membrilor diasporei în diverse domenii, cum ar fi tehnologie, inovare, educație, sănătate etc. Prin facilitarea transferului de cunoștințe și experiență, impactul se va traduce într-o îmbunătățire semnificativă a capacităților și calității proiectelor și inițiativelor din țară, conducând la creșterea competitivității și inovației în diferite sectoare.

VI. COSTURI

48. Important de menționat că unul din Obiectivele Sectorului „*Servicii generale de stat*” care se regăsește în Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) pentru perioada anilor 2024-2026 se referă la „*Politici pentru diasporă, coordonarea și îmbunătățirea continuă a politicii de stat în domeniul relațiilor cu diaspora, sporirea accesului acestora la servicii și programe guvernamentale, stimularea implicării în inițiative la nivel central și local, precum și pentru susținerea revenirii și reintegrării cetățenilor RM de peste hotare*”.

49. Din perspectiva finanțării, Programul urmează a fi bazat pe principiile de sinergie și complementaritate dintre resursele financiare publice și cele atrase, inclusiv de la partenerii de dezvoltare și vor fi specificate în Planul de acțiuni care este anexă la Programul național „Diaspora” pentru anii 2024-2028, în conformitate cu prevederile CBTM 2024-2026 și din contul și în limitele alocațiilor prevăzute în aceste scopuri în bugetele autorităților și instituțiilor responsabile de implementare.

50. Importanța și necesitatea acestui Program vor servi ca bază pentru obținerea finanțării suplimentare, fie din resursele naționale, fie din surse externe oferite de

partenerii de dezvoltare. Flexibilitatea planificării financiare va permite ajustări pe parcurs, în funcție de evoluția economiei naționale și de noi oportunități de finanțare din surse externe.

51. Astfel, Programul urmărește asigurarea unui echilibru financiar solid și adaptabil pentru atingerea obiectivelor propuse, contribuind la dezvoltarea sustenabilă a țării și la îmbunătățirea condițiilor de trai pentru cetățenii săi și pentru membrii diasporei. Costurile financiare aferente implementării fiecărui obiectiv specific din Planul de acțiuni al Programului sunt în detaliu specificate:

52. Realizarea Obiectivului specific nr. 1 privind susținerea implicării diasporei în păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și lingvistice a Republicii Moldova, pentru perioada de implementare, necesită 33 750,0 lei din bugetul de stat.

53. Pentru Obiectivul specific nr. 2, îmbunătățirea capacităților instituționale ale autorităților la nivel central și local pentru gestionarea mai eficientă a informațiilor și comunicării adaptate la necesitățile diasporei, vor fi implicate costuri în mărime de 2 000,0 mii lei din bugetul de stat și 2 950, 0 mii lei din surse externe.

54. Obiectivul specific nr. 3, ce vizează diversificarea instrumentelor de acces pentru implicarea diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor tematice guvernamentale, pentru perioada 2024-2028 se ridică la 265,0 mii lei din surse externe, obiectivul fiind realizat și din limita alocațiilor bugetare.

55. Pentru Obiectivul specific nr. 4, diversificarea instrumentelor de antrenare a diasporei în dezvoltarea economică a țării la nivel central și local, mijloacele financiare alocate pentru implementarea Programului în perioada 2024-2028 sunt de 125 000,0 mii lei din bugetul de stat, precum și 10 894,0 mii lei din fondurile partenerilor de dezvoltare.

56. Pentru Obiectivul specific nr. 5, facilitarea transferului de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în diverse sectoare cheie, vor fi implicate costuri în mărime de 15 300,0 mii lei din surse externe pentru aceeași perioadă, precum și resurse acumulate din limita alocațiilor bugetare.

57. În total, mijloacele financiare alocate pentru implementarea Programului în perioada 2024-2028 sunt de 85 750,0 mii lei din bugetul de stat, precum și 20 639,0 mii lei din fondurile partenerilor de dezvoltare: Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Mondială a Sănătății, Fondul Internațional de Urgență pentru Copii al Națiunilor Unite, Agenția Germană pentru Cooperare Internațională, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Cooperare, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare.

TOTAL: 2024-2028 costuri buget de stat				
85 750,0 mii lei				
2024	2025	2026	2027	2028
42 150,0	42 150,0	42 150,0	17 150,0	17 150,0

TOTAL 2024-2028 costuri surse externe				
20 639,0 mii lei				
2024	2025	2026	2027	2028
6 295,66	8 446,66	2 641,66	2491,66	1 116,66

În acest sens e de menționat că, implementarea acțiunilor ce se referă la susținerea diasporei se va realiza din contul și în limita alocațiilor bugetare aprobate Cancelariei de Stat în legile bugetare anuale, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare.

VII. RISCURI DE IMPLEMENTARE

58. Probabilitate medie-înaltă:

Risc Legat de Angajamentul Politic. Probabilitatea materializării acestui risc este moderată. În cazul schimbărilor politice sau a lipsei de continuitate în angajamentul față de politica pentru diasporă, implementarea programului ar putea fi afectată negativ. Pentru a diminua acest risc, este important să se asigure sprijinul și angajamentul susținut al tuturor partidelor politice și al factorilor de decizie față de politica pentru diasporă, indiferent de schimbările în conducere.

Risc Legat de Resurse Financiare. Probabilitatea materializării acestui risc este moderată. Dacă nu sunt alocate resurse financiare suficiente pentru implementarea programului, acesta ar putea să sufere întârzieri sau să nu își atingă obiectivele propuse. Pentru a evita acest risc, se impune o planificare atentă și alocarea adecvată a bugetului pentru fiecare obiectiv specific.

59. Probabilitate înaltă:

Risc legat de capacitățile reduse ale instituțiilor responsabile de implementare. Probabilitatea materializării acestui risc este moderată. Fluctuația/lipsa de personal calificat poate genera un risc privind realizarea acțiunilor propuse. Pentru a diminua acest risc, se recomandă capacitatea funcționarilor publici.

Risc Legat de Participarea Redusă a Diasporei: Probabilitatea materializării acestui risc este moderată. Dacă membrii diasporei nu sunt suficient de implicați sau nu participă activ la procesul de consultare și implementare, programul ar putea să nu își atingă potențialul maxim. Pentru a contracara acest risc, este esențial să se dezvolte și să se promoveze mecanisme eficiente de comunicare și consultare cu diaspora.

60. Probabilitate scăzută:

Risc Legat de Schimbările de Mediu Externe. Probabilitatea materializării acestui risc este moderată. Evenimente neprevăzute, cum ar fi schimbările imprevizibile internațional, instabilitatea economică sau dezastrele naturale, ar putea afecta implementarea programului. Pentru a gestiona acest risc, programul trebuie să fie flexibil și să includă strategii de adaptare la schimbările mediului extern.

61. Probabilitate medie-joasă:

Risc Legat de Rezistența la Schimbare. Probabilitatea materializării acestui risc este moderată. Implementarea programului ar putea întâmpina rezistență din partea unor părți interesate sau din cauza lipsei de familiarizare cu noile abordări. Pentru a contracara acest risc, trebuie să existe un efort de conștientizare, educație și comunicare cu scopul de a promova beneficiile și importanța programului.

Măsuri de Diminuare a Riscurilor:

- 1) Dezvoltarea unui cadru legal solid care să asigure continuitatea politicilor indiferent de schimbările în conducere;

- 2) Asigurarea alocării bugetare suficiente pentru fiecare obiectiv specific și revizuirea bugetului în mod regulat;
 - 3) Identificarea de surse alternative de finanțare sau parteneriate pentru a completa bugetul programului în cazul în care resursele alocate sunt insuficiente;
 - 4) Investirea în formarea/consolidarea punctelor focale responsabile de implementarea domeniului diaspora, migrație și dezvoltare în contextul asigurării continuității acțiunilor care se propun a fi realizate;
 - 5) Organizarea și desfășurarea campaniilor de conștientizare și implicare activă a diasporei, prin intermediul platformelor online și a evenimentelor locale;
 - 6) Crearea unor planuri de contingență pentru schimbările neprevăzute de mediu și elaborarea strategiilor de adaptare;
 - 7) Implementarea unor programe de educație și pregătire pentru a atenua rezistența la schimbare și a promova înțelegerea beneficiilor programului.
62. Prin identificarea și gestionarea eficientă a acestor riscuri, programul va avea o șansă mai mare de a fi implementat cu succes, conducând la îmbunătățirea calității vieții cetățenilor și la realizarea obiectivelor propuse.

VIII. PROCEDURI DE RAPORTARE

63. Raportul de implementare al Programului se va efectua anual și va fi realizată conform următorului algoritm: gradul de realizare al obiectivelor), modul de utilizare a mijloacelor bugetare alocate, capacitatea de a atinge impactul scontat. Evaluarea intermediară a Programului va avea loc după 3 ani de implementare. Evaluarea finală se va realiza la sfârșitul perioadei de implementare și va conține evaluarea internă instituțională și consultarea în format largit cu publicul țintă al Programului.

64. Autoritatea responsabilă pentru evaluarea anuală, intermediară și finală a Programului este BRD.

Anexă

la Programul național „Diaspora” pentru anii 2024-2028

Planul de acțiuni privind implementarea Programului Național „Diaspora” pentru anii 2024 – 2028

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
1	2	3	4	5	6	7	8
Obiectiv specific 1. Susținerea implicării diasporei în păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și lingvistice a Republicii Moldova							
1.1	Consolidarea capacităților școlilor de predare a limbii române	10 școli consolidate Formarea profesorilor	100,0 - 2024 100,0 - 2025 100,0 - 2026	Bugetul de stat	Septembrie 2028	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Asociația Națională a Trainerilor Europeni din Moldova

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
		din cadrul școlilor Dotarea școlilor cu materiale didactice Acces asigurat la platformele de învățare on-line	100,0 - 2027 100,0 - 2028			Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene Ministerul Educației și Cercetării	
1.2	Susținerea organizării evenimentelor culturale în diasporă prin intermediul programului de granturi Diaspora Engagement Hub	Cel puțin 6 proiecte finanțate anual	600,0 - 2024 600,0 - 2025 600,0 - 2026	Bugetul de stat	Noiembrie 2024 Noiembrie 2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Diaspora

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
			600,0 - 2027 600,0 - 2028		Noiembrie 2026 Noiembrie 2027 Noiembrie 2028	Ministerul Culturii	

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
1.3	Organizarea evenimentelor culturale în statele de destinație ale Diasporei (teatru, festivaluri ș.a.)	2 tururi de evenimente culturale anual Cel puțin 3 evenimente organizate online anual	2 000,0 - 2024 2 000,0 - 2025 2 000,0 - 2026 2 000,0 - 2027 2 000,0 - 2028	Bugetul de stat	2028	Ministerul Culturii Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Diaspora

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
1.4	Desfășurarea evenimentelor de diplomație culturală în diasporă	Număr de evenimente desfășurate anual	4 000,0 - 2024 4 000,0 - 2025 4 000,0 - 2026 4 000,0 - 2027 4 000,0 - 2028	Bugetul de Stat	2028	Ministerul Culturii Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	
1.5	Susținerea asociațiilor diasporei și a grupurilor de inițiativă prin dotarea cu elemente de simbolistică națională în	Număr de asociații	50,0 - 2024 50.0 - 2025	Bugetul de stat	2028	Cancelaria de Stat (Biroul	

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
	contextul organizării evenimentelor în diasporă	susținute anual	50,0 - 2026 50,0 - 2027 50,0 - 2028			relații cu diaspora)	
Obiectiv specific 2: Îmbunătățirea capacităților instituționale ale autorităților la nivel central și local pentru gestionarea mai eficientă a fluxului de informații și comunicării adaptate la necesitățile diasporei.							
2.1	Consolidarea capacităților punctelor focale DMD la nivel central și local pentru asigurarea unei comunicări eficiente cu diaspora și integrarea acțiunilor destinate diasporei în documentele de politici sectoriale	Număr puncte focale DMD instruite	250,0	Surse externe	Decembrie 2025	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare Autoritățile Publice Locale

2.2	Organizarea evenimentelor de consolidare a diasporei și de dialog cu autoritățile publice	Număr de evenimente organizate anual	2600,0	Surse externe	2028	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	<p>Organizația Internațională pentru Migrație</p> <p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p> <p>Organizația Mondială a Sănătății</p> <p>Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei</p>
		Număr de persoane implicate anual	400,0 – 2024	Bugetul de stat			
		Zilele diasporei	400,0 – 2025				
		Congresul diasporei	400,0 – 2026				
		Business forum	400,0 – 2027				
		Diaspora Invest	400,0 – 2028				

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
2.3	Sporirea implicării diasporei în procesul decizional prin organizarea consultărilor, audierilor publice și a sesiunilor de capacitate a diasporei și autorităților în acest domeniu	<p>Număr de evenimente organizate</p> <p>Număr de sesiuni „peer-to-peer”</p> <p>Număr de consultări cu grupurile decizionale și tehnice de lucru</p>	530,0	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare	2024-2026	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	<p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p> <p>Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare</p>

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
2.4	Organizarea campaniilor de promovare a instrumentelor de implicare a diasporei	<p>Promovarea platformei de atragere a profesioniștilor</p> <p>Promovarea programelor naționale de suport pentru diaspora</p> <p>Număr de istorii de succes promovate</p>	100,0	Agenția de Cooperare a Germaniei	2024	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Agenția de Cooperare a Germaniei

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
2.5	Stabilirea unui cadru de cooperare dintre Cancelaria de Stat și platformele de suport a mobilizării diasporei la nivel local	Număr de sesiuni de conectare organizate anual Număr de proiecte de suport pentru dezvoltarea locală	În limita alocațiilor bugetare	Surse externe	2028	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Alianța Asociațiilor de Băstinași Diaspora

Obiectiv specific 3. Diversificarea instrumentelor de implicare a diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor sectoriale

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
3.1	Crearea și pilotarea Grupurilor de lucru sectoriale Diasporă - Guvern / Guvern - Diasporă, inclusiv în suportul procesului de integrare europeană	Număr de grupuri de lucru constituite / funcționale	În limita alocațiilor bugetare	Bugetul de stat Surse externe	2028	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora) Autoritățile Administrației Publice Centrale	Organizația Internațională pentru Migrație Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
3.2	Dezvoltarea Cadrului de Monitorizare, Evaluare și Învățare în domeniul diasporă, migrație și dezvoltare	Mecanism instituit cu indicatori și instrumentul de raportare	265,0	Surse externe	Decembrie 2025	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
							Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare
3.3	Includerea reprezentanților diasporei în consiliile de administrare a instituțiilor medico-sanitare publice	Număr de instituții publice care au inclus anual reprezentanți ai diasporei în consiliile de administrare a instituțiilor medico-sanitare publice	În limita alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2028	Ministerul Sănătății	Diaspora

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
		Număr de membri ai diasporei incluși anual					
3.4	Pilotarea Hub-ului de co-creare cu diaspora în sectorul învățământului superior	Instrument pilotat	În limita alocațiilor bugetare	Bugetul de Stat	2024	Ministerul Educației și Cercetării Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare Agenția Națională de Asigurare a Calității în	Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Diaspora

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
						Educație și Cercetare Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	
Obiectiv specific 4. Implementarea măsurilor de sprijin pentru implicarea diasporei și cetățenilor reveniți în economia națională							

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.1	Actualizarea Ghidului de reintegrare a diasporei în baza analizei problemelor cu care se confruntă diaspora la revenire	Ghid actualizat Program de mentorat realizat Studiu elaborat	310,0	Surse externe	Martie 2025	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.2	Elaborarea unui Studiu sociologic privind percepția procesului de revenire în țară (identificarea problemelor, impedimentelor, potențialelor zone de intervenție și suport din partea autorităților)	Studiu elaborat	394,0	Surse externe	2024	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Organizația Internațională pentru Migrație

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.3	Crearea și pilotarea unei unități de suport a cetățenilor Republicii Moldova la revenirea în țară	<p>Unitate de suport instituită</p> <p>Număr de persoane asistate</p> <p>Evaluarea activității după un an de la creare</p> <p>Linie verde telefonică funcțională</p>		Surse externe	2024	<p>Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)</p> <p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale (Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă)</p> <p>Agenția Servicii Publice</p> <p>Agenția de Guvernare Electronică</p>	<p>Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei</p> <p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p>

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.4	Dezvoltarea unui program de mentorat pentru asociațiile diasporei privind oferirea de asistență informațională conaționalilor pe subiecte de revenire și reintegrare	Nr. asociații ale diasporei implicate Nr. de sesiuni de informare organizate urmare a mentoratului acordat	450,0	Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare	2026	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Alianța Asociațiilor de Băstinași

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.5	Certificarea cunoștințelor și competențelor dobândite pe căi informale sau non-formale pentru persoanele revenite din străinătate	Număr de certificate oferite anual	În limita alocațiilor bugetare aprobate	Bugetul de stat	2028	Ministerul Educației și Cercetării	

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.6	Susținerea cetățenilor din diasporă în dezvoltarea afacerilor în RM prin implementarea <i>Programului de Atragere a Remitențelor în Economie „PARE 1+2”</i>	Cel puțin 70 de beneficiari finanțați anual; Valoarea granturilor aprobate constituie cca. 25,0 mil. lei, anual.	25.000,0 – 2024 25.000,0 – 2025 25.000,0 – 2026	Bugetul de stat Surse externe	2026	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului)	

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.7	Facilitarea investițiilor din partea diasporei în dezvoltarea localităților de baștină prin intermediul „Diaspora Acasă Reușește DAR 1+3”	Număr proiecte DAR 1+3 implementate anual	10 000,0 - 2024 10 000,0 - 2025 10 000,0 - 2026 10 000,0 - 2027 10 000,0 - 2028	Bugetul de stat	Martie 2028	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Alianța Asociațiilor de Băștinași Autorități Publice Locale

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
4.8	Consolidarea capacităților autorităților publice pentru valorificarea investițiilor migranților în cadrul economiei sociale	Număr sesiuni de consolidare a capacităților pentru APC	210,0	Surse externe	Decembrie 2024	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Comisia Europeană Ministerul Italian al Muncii și Politicilor Sociale

4.9	Dezvoltarea și implementarea unui program de formare online în domeniul dezvoltării antreprenoriatului social în Republica Moldova pentru asociațiile din diaspora	Program de formare online / e-learning funcțional Număr de beneficiari	230,0	Surse externe	Decembrie 2025	Cancelaria de Stat, (Biroul relații cu diaspora)	Comisia Europeană Ministerul Italian al Muncii și Politicilor Sociale
-----	--	---	-------	---------------	----------------	--	--

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
Obiectiv specific 5. Facilitarea transferului de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în sectoarele cheie							
5.1	Crearea și promovarea unei Platforme de atragere a profesioniștilor și expertizei din diasporă	Platformă funcțională Număr de profesioniști din diasporă implicați	1 800,0	Surse externe	Trimestrul I 2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Ministerul Muncii și Protecției Sociale Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare Organizația Internațională pentru Migrație Diaspora

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
						Ministerul Educației și Cercetării Ministerul Culturii Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (Instituția Publică Organizația pentru Dezvoltarea Antreprenoriatului)	

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
						Ministerul Sănătății Ministerul Mediului Ministerul Finanțelor Ministerul Justiției	
5.2	Consolidarea capacităților autorităților administrației publice centrale în vederea elaborării și aplicării unui mecanism de colectare și analiză a datelor pentru cartografierea profilului diasporei și actualizarea indicatorilor privind	Autorități ale administrației publice centrale consolidate anual	5500,0	Surse externe	2027	Ministerul Afacerilor Interne (Inspectoratul General pentru Migrație)	Organizația Internațională pentru Migrație Organizația Mondială a Sănătății

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
	Profilul Migrațional al Republicii Moldova.	<p>Sesiune de consolidare de capacități organizată anual</p> <p>Transfer de cunoștințe asigurat</p> <p>Indicatori consultați cu autorități ale administrației publice centrale</p> <p>Instituțiile naționale capacitate sa</p>				<p>Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)</p> <p>Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene</p> <p>Biroul Național de Statistică</p>	<p>Fondul Internațional de urgență pentru copii al Națiunilor Unite</p>

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
		<p>le aplice în mod durabil.</p> <p>Studiu de cartografiere a diasporei elaborat și publicat</p> <p>Cadrul de indicatori ai Profilului Migrațional Extins al Republicii Moldova actualizat.</p>					

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
5.3	Elaborarea, testarea și promovarea unui mecanism de revenire și angajare pe piața muncii a absolvenților și studenților moldoveni din universitățile străine	<p>Mecanism de valorificare a potențialului intelectual al absolvenților și studenților moldoveni ai universităților străine în domeniul cheie de dezvoltare din Moldova, testat, promovat</p> <p>Număr de participanți în program</p>	2100,0	Surse externe	2028	<p>Ministerul Educației și Cercetării</p> <p>Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora)</p> <p>Ministerul Muncii și Protecției Sociale</p> <p>Ministerul Sănătății</p>	<p>Organizația Internațională pentru Migrație</p> <p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare</p> <p>Organizația Mondială a Sănătății</p> <p>Fondul Internațional de urgență pentru copii al Națiunilor Unite</p> <p>Diaspora</p>

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
		reveniți în Moldova					
5.4	Implementarea unui mecanism de angajare pe termen scurt/întoarcere temporară în Moldova a membrilor diasporei de înaltă calificare în domenii prioritare pentru dezvoltare, la nivel național și local	Mecanism elaborat Minim 30 profesioniști reveniți în Moldova	5900,0	Surse externe	2025	Cancelaria de Stat (Biroul relații cu diaspora) Ministerul Muncii și Protecției Sociale Ministerul Sănătății	Organizația Internațională pentru Migrație Organizația Mondială a Sănătății Fondul Internațional de urgență pentru copii al Națiunilor Unite

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
						Ministerul Educației și Cercetării	Autorități Publice Locale
5.5	Adaptarea serviciilor de ocupare a forței de muncă conform necesităților diasporei	Număr anual de beneficiari ai serviciilor Colectarea anuală datelor dezagregate pe tipurile de măsuri acordate	În limita alocațiilor bugetare aprobate	Bugetul de Stat	2028	Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă	

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
5.6	Facilitarea angajării lucrătorilor din domeniul medical din diasporă în instituțiile medico-sanitare publice din țară	Număr de lucrători din domeniul medical din diasporă angajați anual în instituțiile medico-sanitare publice.	În limita alocațiilor bugetare aprobate	Bugetul de Stat	2028	Ministerul Sănătății	Diaspora

Nr.	Acțiuni	Indicatori de monitorizare	Costuri de implementare (mii lei)	Sursa de finanțare	Termen de realizare	Autorități și instituții responsabile	Parteneri
5.7	Participarea lucrătorilor din domeniul medical din diasporă în activități de schimb de bune practici, în bază de voluntariat, cu personalul medical din Republica Moldova	Numărul personalului medical implicat anual în activități de schimb de bune practici	În limita alocațiilor bugetare aprobate	Bugetul de Stat	2028	Ministerul Sănătății	Diaspora

NOTĂ INFORMATIVĂ
la proiectul de hotărâre a Guvernului cu privire la aprobarea Programului
național „Diaspora” pentru anii 2024 – 2028

<p>1. Denumirea autorului și, după caz, a participanților la elaborarea proiectului</p> <p>Programul național „Diaspora” pentru anii 2024 – 2028, a fost elaborat de către Biroul relații cu diaspora al Cancelariei de Stat.</p> <p>Programul a fost elaborat și consultat cu toate părțile interesate în perioada septembrie- noiembrie 2023.</p>
<p>2. Condițiile ce au impus elaborarea proiectului de act normativ și finalitățile urmărite</p> <p>În Republica Moldova migrația constituie una dintre cele mai substanțiale tendințe socio-economice, fiind o țară cu cele mai mari rate totale de emigrare din lume.¹ În corespundere cu datele și constatările Inițiativei eXpertise privind migrația (MIEUX+),² numărul de cetățeni moldoveni care locuiesc în străinătate ajunge la peste un milion de persoane, constituind o rată de emigranți de aproximativ 38% din numărul total al populației, dintre care numărul celor care trăiesc în UE este de 47%.³</p> <p>Constituirea Biroului relații cu diaspora a determinat cooptarea și reintegrarea cetățenilor din diasporă să devină una dintre principalele priorități naționale. În 2016 a fost aprobată Strategia Națională “Diaspora-2025” cu scopul de a dezvolta colaborarea dintre guvern, autoritățile publice centrale și locale, societatea civilă și diasporă.⁴ Aceasta vizează consolidarea și extinderea abordării transversale a politicii privind diaspora, migrația și dezvoltarea (DMD), precum și implicarea și cooperarea cu diaspora în scopul dezvoltării Moldovei.</p> <p>Raportul de evaluare intermediară a Strategiei,⁵ prezentat în decembrie 2022, a confirmat că autoritățile publice din Moldova au reușit să crească ponderea politicilor sectoriale cu un impact asupra migrației de până la 82,1% în perioada evaluată (2016-2021). În ansamblu, există o dinamică pozitivă în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului DMD și a Strategiei, întrucât au fost atinși aproximativ 60% din indicatorii de rezultate pe termen mediu. Totodată, Raportul a scos în evidență o serie de provocări în domeniu pe termen mediu și lung care pot îngreuna implementarea eficientă a Strategiei până în anul 2025:</p>

¹ Conform datelor furnizate de rapoartele internaționale, cum ar fi: datele ONU (2022). Rata migrației nete (la 1.000 de locuitori), disponibilă la adresa: <https://data.un.org/Data.aspx?d=PopDiv&f=variableID%3A85>; IOM (2021) GMDAC Migration Data Survey, disponibil pe https://moldova.iom.int/sites/g/files/tmzbd11626/files/documents/MOLDOVA%20GMDAC%20Report%202021.04.22_rev-IOM_cleaned.pdf

² MIEUX+ (2022). Moldova vii, detalii pe <https://www.mieux-initiative.eu/en/actions/218-moldova-vii>

³ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

⁴ Hotărârea Guvernului nr. 200 din 26.02.2016 privind aprobarea Strategiei naționale „Diaspora-2025”, disponibilă pe https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=91207&lang=ro

⁵ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

1. Cadrul programatic și de politici nu rezonază pe deplin cu necesitățile constant schimbătoare ale diasporei

Raportul de evaluare intermediară a Strategiei a constatat că s-a reușit în mare măsură asigurarea drepturilor diasporei și cultivarea încrederii în autoritățile publice din țară. De asemenea, Strategia a contribuit la mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei. În pofida acestui fapt, elaborarea și dezvoltarea cadrului strategic și operațional referitor la domeniul DMD și implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea economică durabilă a țării au fost atinse într-o măsură mai mică. De exemplu, 70% din respondenții chestionarelor de auto-evaluare (reprezentanți ai autorităților publice centrale) consideră că există anumite lacune în cadrul actual al DMD care ar trebui să fie abordate pe termen scurt și mediu.⁶ În mod specific, respondenții au indicat faptul că unele domenii necesită o mai mare atenție, ținând cont de schimbările la nivel global, cum ar fi digitalizarea serviciilor prestate în folosul diasporei și migranților; migrația, diaspora și schimbările climatice; îmbunătățirea sistemelor naționale de colectare a datelor privind migrația și diaspora; gestionarea migrației în situații de criză; reintegrarea migranților reîntorși în țară etc. La rândul său, reprezentanții diasporei au menționat, câțiva factori interni care au împiedicat realizarea rezultatelor așteptate, cum ar fi acoperire bugetară insuficientă; inconsecvența dintre obiective, acțiuni prioritare, acțiuni practice, termene stabilite și indicatori de progres în cadrul Strategiei; angajament politic insuficient și responsabilitate instituțională pentru a sprijini punerea în aplicare a Strategiei; interacțiunea insuficientă cu asociațiile diasporei, asociațiile de băștinași, organizațiile societății civile, etc. (abordare participativă).

Luând în considerație aceste date, se creează nevoia de flexibilitate și adaptabilitate a Strategiei la evoluția rapidă a relațiilor cu diaspora moldovenească. Astfel, conform Raportului de evaluare a Strategiei, 67,7% din reprezentanții autorităților publice și 77,8% din liderii diasporei intervievați consideră că Strategia nu este pe deplin aliniată la realitățile actuale, dat fiind dezvoltarea rapidă a diasporei. Mai mult ca atât, aceasta nu reflectă tendințele relevante cadrului (DMD) în prezent, cum ar fi valorificarea capitalului uman al diasporei, precum și oferirea unor modalități diferite de implicare în dezvoltarea socio-economică a țării.⁷

Profilul diasporei moldovenești a evoluat semnificativ în ultimii 7 ani. În primul rând, membrii diasporei moldovenești contribuie considerabil la dezvoltarea economică a țării - anual trimite circa 1,9 miliarde USD în remitențe (echivalentul a 15,8% din PIB).⁸ În al doilea rând, diaspora a devenit cu mult mai vocală din punct de vedere al participării la alegeri,⁹ determinând, într-o proporție considerabilă, și rezultatele scrutinelor electorale recente. În al treilea rând, diaspora se implică în îmbunătățirea proceselor democratice din Moldova prin

⁶ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale "Diaspora-2025", Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

⁷ Ibid

⁸ Datele Băncii Mondiale (2020). Preluat de pe <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.DT.GD.ZS>

⁹ MAEIE (2021). Date privind dimensiunea Diasporei Moldovenești; disponibile pe: https://mfa.gov.md/sites/default/files/propunerile_maeie_privind_constituirea_celor_191_de_sectii_de_votare.pdf

implementarea proiectelor de amploare în țară și peste hotare precum și crearea de rețele (drept exemplu pot fi consultate activitățile MAD-Aid¹⁰, Fundația Noroc Olanda¹¹, AIM Franța¹² Diaspora Connect¹³, O Femeie¹⁴, Moldova AID din SUA¹⁵ etc.), a comunităților și a organizațiilor neguvernamentale, ajutând actorii naționali să gestioneze mai bine provocările cu care se confruntă țara.

Din perspectiva strategică, schimbarea paradigmei de dezvoltare economică a țării asumată în cadrul Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova Europeană 2030” presupune înlocuirea modelului de creștere economică, bazat pe consum alimentat de remitențe, în favoarea unui model dinamic, bazat pe promovarea migrației circulare, inclusiv transferabilitatea beneficiilor și recunoașterea calificărilor, pentru o reintegrare eficientă a celor reveniți de peste hotare.

Capacitățile părților interesate relevante nu sunt consolidate suficient pentru a asigura diversificarea căilor de implicare a diasporei în procesele de dezvoltare din țară

Raportul de evaluare intermediară a constatat că doar 44,4% dintre respondenții chestionarelor de autoevaluare consideră că Strategia se aliniaza la capacitățile existente ale instituțiilor implementatoare. Se observă existență în continuare a dificultății în înțelegere de către punctele focale din cadrul autorităților publice a noțiunilor de „*impact migrațional*” și „*abordare integrată a domeniului DMD în cadrul politicilor sectoriale*”.¹⁶ Analiza răspunsurilor a permis identificarea următoarelor capacități care ar necesita o consolidare suplimentară în vederea unei implementări eficiente a Strategiei: a) resurse umane suficiente pentru a face față sarcinilor; b) capacitatea de a colecta și analiza date, informații și dovezi pentru elaborarea politicilor; c) capacitatea de a elabora politici, programe, reglementări, proiecte etc.; d) capacitatea de a elabora indicatori de monitorizare și evaluare și instrumente metodologice de evaluare a realizărilor, rezultatelor și impactului politicilor, strategiilor, planurilor de acțiune, programelor etc.; e) capacitatea de a efectua evaluări de impact ale politicilor, strategiilor, planurilor de acțiuni, etc.

3. Comunicarea cu toate părțile implicate în domeniul DMD, de la părțile interesate până la beneficiari, necesită a fi îmbunătățită, inclusiv pentru fortificarea în continuare a încrederii diasporei în instituțiile statului

Deși majoritatea respondenților chestionărilor de auto-evaluare consideră comunicarea între autoritățile publice și diaspora în procesul implementării cadrului DMD în perioada 2016-2021 drept una eficientă, interviurile aprofundate au identificat și unele opinii critice. Printre lacunele existente s-a menționat limitarea comunicării doar la asociațiile formalizate ale diasporei, insuficiența comunicării și incoerența în structura procesului de comunicare, neparticiparea

¹⁰ <https://www.mad-aid.org.uk/>

¹¹ <https://www.facebook.com/NorocOlanda>

¹² <https://www.facebook.com/AIMParisFrance>

¹³ <https://diasporacconnect.md/>

¹⁴ <https://ofemeie.com/>

¹⁵ <https://www.facebook.com/sustinemoldova/>

¹⁶ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

altor autorități publice centrale, în afară de BRD, în comunicarea directă cu diaspora, caracterul împrăștiat al informațiilor prezentate și fără o sursă consolidată de promovare a lor.¹⁷ Mai mult ca atât, implementarea eficientă a cadrului DMD până anii 2020/2021 se îngreuna și de lipsă de încredere pe axa Guvern - Diasporă, în timp ce la moment se atestă așteptările ridicate ale diasporei față de Guvern.

4. Politicile la nivel local încă nu valorifică pe deplin potențialul migranților, inclusiv a celor reîntorși

La momentul de față multe rezultate pozitive obținute la nivel local se datorează, în mare parte, asistenței oferite prin intermediul Proiectului MiDL, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD).¹⁸ S-au dovedit a fi eficiente, durabile și sustenabile acele parteneriate care s-au bazat pe conjugarea eforturilor între mai multe părți interesate (Guvernul RM + autoritățile publice locale (APL) + partenerii de dezvoltare + Asociațiile de Băștinași), cum ar fi Programul DAR 1+3; MiDL; Diaspora Engagement Hub (DEH). Experiența implementării acestor programe a demonstrat că s-au conjugat de succes eforturile la nivel politic, instituțional și legal pentru a asigura elaborarea și extinderea la nivel național a unor modele de sprijin eficiente și durabile pentru părțile implicate în procesul migrațional.¹⁹ Totodată, Raportul privind implementarea cadrului de monitorizare a politicilor în domeniul DMD la nivel de raion/municipiu, evidențiază că capacitățile APL de dezvoltare a programelor locale de stimulare și dezvoltare a afacerilor în rândul tinerilor și persoanelor revenite de peste hotare rămân a fi modeste.²⁰ În același timp, rezultatele studiului din 2022 realizat de OIM/PNUD privind profilul lucrătorilor migranți moldoveni și provocările cu care aceștia se confruntă²¹ au arătat că cu resursele financiare obținute din munca peste hotare migranții contribuie la proiectele de dezvoltare locală, de infrastructură implementate de către primării. Circa 30% dintre migranții moldoveni aflați peste hotare, participanți la studiu au declarat că au contribuit în acest scop cu bani sau bunuri și aproape jumătate s-au arătat dispuși să contribuie în viitor.

Prin urmare, luând în considerare provocările identificate în implementarea Strategiei în perioada 2016-2021, Programul se va concentra pe menținerea și amplificarea realizărilor cadrului actual al DMD în perioada 2024-2028, inclusiv prin canalizarea mai multor resurse pentru implementarea Obiectivului III „Mobilizarea, valorificarea și recunoașterea potențialului uman al diasporei” și Obiectivul IV „Implicarea directă și indirectă a diasporei în dezvoltarea

¹⁷ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

¹⁸ PNUD. Proiectul "Migrație și Dezvoltare Locală" (MiDL) (etapa II; 2019-2022), disponibil pe: https://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/projects/MIDL_Project_2.html

¹⁹ Baltag D., Burdelnii E. Raport de evaluare intermediară a Strategiei Naționale “Diaspora-2025”, Republica Moldova, MIEUX+, ICMPD, Brussels, Belgium, December 2022

²⁰ Raport privind implementarea cadrului de monitorizare a politicilor în domeniul DMD la nivel de raion/municipiu. Autor: Viorica Toartă. Disponibil pe: https://brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport_me_dmd_local_machetat.pdf

²¹ OIM/PNUD/SDC (2020). Profilul și provocările actuale ale lucrătorilor migranți moldoveni (constatări de bază). Autori: Vremiș, M. și Vlădicescu, N. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/md/SUMAR_Migratia-in-scop-de-munca_3.pdf

economică durabilă a Republicii Moldova” din Strategie.

În continuare, este important de menționat că Programul este aliniat la obiectivele și țintele setate în SND „Moldova Europeană - 2030” și contribuie la realizarea următoarelor 4 direcții și intervenții prioritare:

1) Promovarea transferului de cunoștințe și de competențe ale diasporei și ale migranților prin constituirea unor parteneriate între autoritățile publice centrale, autoritățile publice locale, comunități, diasporă și asociațiile de băștinași (O7.1 - *Edificarea unei administrații publice integre, responsabile, eficiente, transparente și deschise pentru participarea cetățenilor la procesele de luare a deciziilor*).

2) Reintegrarea eficientă a persoanelor întoarse din străinătate și valorificarea potențialului diasporei în materie de competențe și calificări prin dezvoltarea unor instrumente de stimulare a creării de afaceri, prin asigurarea transferabilității beneficiilor și prin recunoașterea cunoștințelor și a calificărilor dobândite (O1.1 - *Creșterea accelerată a productivității muncii*, O3.3 - *Dezvoltarea unui sistem accesibil, flexibil și relevant de educație continuă a adulților în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții*, O7.1).

3) Promovarea unor modalități noi de învățare continuă în serviciul public prin acordarea unui suport tehnic din partea profesioniștilor din diaspora Republicii Moldova (O3.3).

4) Implementarea instrumentelor și a mecanismelor digitale de implicare a cetățenilor din diasporă și participarea acestora la viața publică și civică din Republica Moldova (O7.1).

Documentul este în concordanță cu prioritățile prevăzute în Programul de activitate al Guvernului „Moldova prosperă, sigură, europeană”, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 28/2023, în special cu așa obiective cum ar fi „extinderea serviciilor de calitate, inclusiv a celor digitale, pentru diaspora și integrarea diasporei în viața economică” și „continuarea modernizării și digitalizării serviciilor consulare pentru diasporă, promovarea instrumentelor juridice de protecție socială a lucrătorilor migranți moldoveni, sprijinirea asociațiilor culturale și asigurarea condițiilor favorabile pentru participarea cetățenilor la alegerile din Republica Moldova”. De asemenea, Planul de acțiuni al Guvernului pentru anul 2023 conține un șir de măsuri dedicate diasporei, cum ar fi aprobarea documentului de politici actualizat pentru diaspora; promovarea Programului național de stimulare a veniturilor și facilitare a (re)integrării cetățenilor Republicii Moldova implicați în procesul de migrație pentru anii 2023-2027; dezvoltarea și pilotarea unui subprogram guvernamental de stagii pentru studenții sau absolvenții instituțiilor universitare de peste hotarele țării; implementarea programului guvernamental de granturi Diaspora Engagement Hub. Prin urmare, noul document de politici publice va asigura prin obiectivele sale realizarea indicatorilor planificați de executiv atât prin asigurarea elaborării politicilor publice în domeniu, cât și prin fortificarea/reanimarea/revizuirea programelor existente, a mecanismului consultativ cu diaspora.

De asemenea, Programul este în concordanță cu prioritatea nr. 16 Servicii accesibile pentru diasporă al Planului Național „Construim Moldova Europeană”, 20 de acțiuni guvernamentale. Nu în ultimul rând, Programul se înscrie în mod general în implementarea Acordului de Asociere RM-UE între Moldova, pe de o

parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele - membre ale acestora, pe de altă parte, și a prevederilor Titlului III „Libertate, securitate și justiție”, subcapitolul „Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor” (art. 14). De asemenea, Programul este corelat cu prevederile Programului de Asociere UE-RM până 2027, aprobat în august 2022, care prevede „adoptarea unei abordări integrate în domeniul diasporei și consolidarea capacităților autorităților naționale și locale în chestiunile legate de diasporă” și “consolidarea legăturii culturale ale Republicii Moldova cu diaspora”.

Pe lângă aceasta, Programul propus ia în considerare și prevederile altor documente de planificare strategică, în vederea asigurării unei abordări unice și consistente asupra domeniului respectiv. Astfel, Programul este corelat cu prevederile Strategiei „Educație 2030”, aprobată în martie 2023, în materie de contracararea fenomenului „exodului de creieri” (brain drain) și adaptarea psihosocială și educațională a copiilor, părinții cărora au emigrat sau care se consideră membrii diasporei; prevederile Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național pentru perioada 2023-2030, contribuind la îmbunătățirea procesului de colectare a datelor oficiale privind estimarea la timp a fluxului migrațional pentru un proces de politici bazat pe evidențe, precum și atragerea din diaspora a unor experți bine pregătiți în statistică sau în domenii conexe (matematică, economie, econometrie, sociologi); prevederile Programului privind gestionarea fluxului migrațional, azilului și integrării străinilor pentru anii 2022-2025, care își are drept Obiectiv general „Reglementarea fluxului migrațional în beneficiul țării și a migrantului”.

3. Descrierea gradului de compatibilitate pentru proiectele care au ca scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene

Proiectul nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu aquis-ul UE, dar se subscrie politicilor europene în domeniul migrației și vine să realizeze angajamentele expuse în Acordul de Asociere RM-UE, la Titlul III „Libertate, securitate și justiție”, art. 14 „Cooperarea în domeniul migrației, al azilului și al gestionării frontierelor”, în special, pe domeniile ce facilitează migrația circulară în interesul dezvoltării.

4. Principalele prevederi ale proiectului și evidențierea elementelor noi

Obiectiv specific 1: Susținerea implicării diasporei în păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și lingvistice a Republicii Moldova. Acest obiectiv își propune: încurajarea membrilor diasporei să promoveze valorile culturale, să studieze și să vorbească limba română; susținerea centrelor educaționale din diasporă. De asemenea, prin intermediul obiectivului respectiv este urmărită consolidarea diasporei, prin organizarea evenimentelor culturale, întrunirilor online, dar și susținerea asociațiilor diasporale în promovarea patrimoniului național.

Obiectiv specific 2: Îmbunătățirea capacităților instituționale ale autorităților pentru gestionarea mai eficientă a fluxului de informații și comunicării adaptate la necesitățile diasporei. Prin consolidarea capacităților instituționale, guvernul va putea furniza informații mai precise și actualizate către diasporă, astfel încât

membrii acesteia să poată lua decizii informate privind reîntoarcerea, investițiile și alte aspecte relevante. Prin intermediul canalelor de comunicare adaptate și eficiente, impactul se va manifesta prin creșterea încrederii în informațiile furnizate de guvern și prin crearea unui mediu mai propice pentru colaborare și implicare în dezvoltarea țării.

Obiectiv specific 3: Diversificarea instrumentelor de implicare a diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor sectoriale. Acest obiectiv va conduce la o participare mai activă și relevantă a diasporei în procesul de formulare și implementare a politicilor publice. Prin oferirea de instrumente diverse, cum ar fi platforme de consultare online, sesiuni de dialog interactiv și consultări periodice, membrii diasporei vor avea oportunitatea să-și exprime opiniile, să ofere feedback și să propună soluții în legătură cu aspectele care îi privesc. Impactul constă în creșterea transparenței, reprezentativității și relevanței politicilor, contribuind astfel la o abordare mai adecvată a nevoilor și aspirațiilor diasporei.

Obiectiv specific 4: Implementarea măsurilor de sprijin pentru implicarea diasporei și cetățenilor reveniți în economia națională. Pentru a facilita procesul de (re)integrare a cetățenilor reveniți, vi fi actualizat Ghidul de revenire, se va institui Oficiul de reintegrare a diasporei. Totodată, prin implicarea diasporei în dezvoltarea economică vor fi generate beneficii în ambele direcții. Pe de o parte, diaspora va contribui la dezvoltarea economică prin investiții, transfer de know-how și sprijin în promovarea afacerilor. Pe de altă parte, membrii diasporei vor beneficia de oportunități de investiții profitabile în țară, ceea ce va susține crearea de locuri de muncă, creșterea veniturilor și îmbunătățirea calității vieții în comunități.

Obiectiv specific 5: Facilitarea transferului de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în sectoarele cheie. Acest obiectiv va genera un impact pozitiv prin valorificarea expertizei și cunoștințelor membrilor diasporei în diverse domenii, cum ar fi tehnologie, inovare, educație, sănătate etc. Prin facilitarea transferului de cunoștințe și experiență, impactul se va traduce într-o îmbunătățire semnificativă a capacităților și calității proiectelor și inițiativei din țară, conducând la creșterea competitivității și inovației în diferite sectoare.

5. Fundamentarea economico-financiară

Din perspectiva finanțării, Programul urmează a fi bazat pe principiile de sinergie și complementaritate dintre resursele financiare publice și cele atrase inclusiv de la partenerii de dezvoltare și sunt specificate în Planul de acțiuni în conformitate cu prevederile Cadrului bugetar pe termen mediu pentru perioada 2024-2026 și a cheltuielilor estimate pentru perioada care excedează Cadrul bugetar pe termen mediu la momentul aprobării Programului.

Importanța și necesitatea acestui Program vor servi ca bază pentru obținerea finanțării suplimentare, fie din resursele naționale, fie din surse externe oferite de partenerii de dezvoltare. Flexibilitatea planificării financiare va permite ajustări pe

parcurs, în funcție de evoluția economiei naționale și de noi oportunități de finanțare din surse externe.

Astfel, Programul urmărește asigurarea unui echilibru financiar solid și adaptabil pentru atingerea obiectivelor propuse, contribuind la dezvoltarea sustenabilă a țării și la îmbunătățirea condițiilor de trai pentru cetățenii săi și pentru membrii diasporei.

Costurile financiare aferente implementării fiecărui obiectiv specific din Planul de acțiuni al Programului sunt în detaliu specificate:

Realizarea **Obiectivului specific nr. 1** privind susținerea implicării diasporei în păstrarea, dezvoltarea și afirmarea identității culturale și lingvistice a Republicii Moldova, pentru perioada de implementare, necesită 33 750,0 lei din bugetul de stat.

Pentru **Obiectivul specific nr. 2**, ce ține de îmbunătățirea capacităților instituționale ale autorităților la nivel central și local pentru gestionarea mai eficientă a informațiilor și comunicării adaptate la necesitățile diasporei, vor fi implicate costuri în mărime de 2 000,0 mii lei din bugetul de stat și 2 950, 0 mii lei din surse externe.

Obiectivul specific nr. 3, ce vizează diversificarea instrumentelor de acces pentru implicarea diasporei în elaborarea, implementarea și evaluarea politicilor publice și programelor tematice guvernamentale, pentru perioada 2024-2028 se ridică la 265,0 mii lei din surse externe, obiectivul fiind realizat și din limita alocațiilor bugetare.

Pentru **Obiectivul specific nr. 4**, privind diversificarea instrumentelor de antrenare a diasporei în dezvoltarea economică a țării la nivel central și local, mijloacele financiare alocate pentru implementarea Programului în perioada 2024-2028 sunt de 125 000,0 mii lei din bugetul de stat, precum și 10 894,0 mii lei din fondurile partenerilor de dezvoltare.

Pentru **Obiectivul specific nr. 5**, facilitarea transferului de cunoștințe, competențe și expertiză din partea diasporei în diverse sectoare cheie, vor fi implicate costuri în mărime de 15 300,0 mii lei din surse externe pentru aceeași perioadă, precum și resurse acumulate din limita alocațiilor bugetare.

În total, mijloacele financiare alocate pentru implementarea Programului în perioada 2024-2028 sunt de 83 750,0 mii lei din bugetul de stat, precum și 41 399,0 mii lei din fondurile partenerilor de dezvoltare.

TOTAL 2024-2028 costuri buget de stat: linia financiară 2403 „Susținerea Diasporei”, Ministerul Culturii: 85 750,0 mii lei				
2024	2025	2026	2027	2028
42 150,0	42 150,0	42 150,0	17 150,0	17 150,0

TOTAL 2024-2028 costuri surse externe: Organizația Internațională pentru Migrație, Organizația Mondială a Sănătății, Fondul Internațional de Urgență pentru Copii al Națiunilor Unite, Agenția Germană pentru Cooperare Internațională, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Cooperare, Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare, **20 639,0 mii lei mii lei**

2024	2025	2026	2027	2028
6 295,66	8 446,66	2 641,66	2491,66	1 116,66

În acest sens, e de menționat că, implementarea acțiunilor ce se referă la susținerea diasporei se vor realiza din contul și în limita alocațiilor bugetare aprobate Cancelariei de Stat în legile bugetare anuale, precum și din alte surse, conform legislației în vigoare.

6. Modul de încorporare a actului în cadrul normativ în vigoare

Pentru implementarea prevederilor prezentului proiect nu va fi necesară modificarea altor acte normative.

7. Avizarea și consultarea publică a proiectului

În scopul respectării prevederilor Legii nr. 239/2008 privind transparența în procesul decizional, Anunțul²² privind inițierea elaborării proiectului hotărârii de guvern cu privire la aprobarea Programului pentru anii 2024 – 2028 privind implementarea Strategiei Naționale „Diaspora-2025”, a fost plasat pentru consultare publică pe site-ul www.particip.gov.md. Concomitent, proiectul de Concept a fost plasat pe platforma respectivă de consultare publică (<https://particip.gov.md/ro/document/stages/anunt-privind-initierea-elaborarii-proiectului-hotararii-de-guvern-cu-privire-la-aprobarea-programului-pentru-anii-2024-2027-privind-implementarea-strategiei-nationale-diaspora-2025/10585>), iar în data de 15 septembrie 2023, un prim draft al Programului a fost prezentat și discutat în cadrul Ședinței Comitetului interministerial în domeniul diasporei, migrației și dezvoltării.

8. Constatările expertizei anticorupție

Proiectul de hotărâre este exceptat de la expertiza anticorupție, în sensul art. 28 alin. (2) lit. a) din Legea integrității nr. 82/2017.

9. Constatările expertizei de compatibilitate

Reieșind din faptul că proiectul Programului nu are drept scop armonizarea legislației naționale cu legislația Uniunii Europene, nu a fost necesară efectuarea expertizei de compatibilitate.

10. Constatările expertizei juridice

²² <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/anunt-privind-initierea-elaborarii-deciziilor>

Potrivit art.34 alin.(1) și art.37 din Legea nr.100/2017 privind actele normative, proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Programului a fost remis Ministerului Justiției pentru efectuarea expertizei juridice. Informația referitoare la concluziile expertizei juridice privind compatibilitatea proiectului de hotărâre cu alte acte normative în vigoare, precum și respectarea normelor de tehnică legislativă a fost inclusă în sinteza obiecțiilor și propunerilor/recomandărilor la proiect.

11. Constatările altor expertize

Prevederile proiectului nu cade sub incidența altor expertize necesare a fi efectuate potrivit prevederilor Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative.

Secretar de stat al Cancelariei de Stat /semnat electronic/ Ana CALINICI